ΟΙΚΕΙ'ΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ

Βιβλίον Ἑλληνιστὶ καὶ Ῥωμαϊστί.

FAMILIARIUM COLLOQUIORUM LIBELLUS

GRÆCE & *LATINE*

Auctus & Recognitus.

Accessit & utilis *Dialogus* de ratione Studiorum rectè Instituenda.

ITEM,

Oratio de Ratione discendæ ac docendæ Linguæ *Latinæ* & *Græcæ*.

Autore *Joanne Posselio*.

LONDINI,

Typis *Joannis Macock*, pro Societate Stationariorum. 1664.

ἸΩΑ'ΝΝΗΣ Ὁ ΠΟΣΣΕ'ΛΙΟΣ.

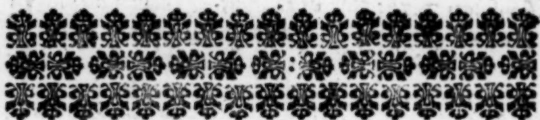
Τοῖς Ἀνδράσι φιλομούσοις καὶ σπουδαίοις τοῖς μετὰ τῆς εὐσεβοῦς παιδείας τοὺς νεανίσκους τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ Ἑλληνικὰ γράμματα διδάσκουσιν, εὖ πράττειν.

Ὀρθῶς καὶ νουνεχόντως ὑπό τινος τῶν σοφῶν εἴρηται.

Ὃς μὴ Ῥωμαϊκοῖς Ἑλληνικὰ γράμματ' ἔμιξεν,
Οὐ δύναται λογικοῦ τοὔνομα ἀνδρὸς ἔχειν.

Ὁμολογεῖται μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων πεπαιδευμένων καὶ εὐφρονούντων ἀνδρῶν τοὺς Ῥωμαϊκοὺς λογογράφους, καὶ ποιητὰς πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν παιδείαν καὶ σοφίαν καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα, παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰληφέναι, καὶ πλεῖστα οὐκ ἄλλαις, πλὴν Ἑλληνικαῖς, λέξεσιν ἐκφωνεῖσθαι δύνασθαι, μᾶλλον ἢ τὸν λόγον Ῥωμαϊκὸν οὐκ ὀρθῶς γνωσθῆναι, οὐδὲ γραφῆναι, οὐδ' ἑρμηνευθῆναι, ἄνευ τῆς Ἑλληνικῆς γλώττης οἷόν τ' εἰ. Πλεῖστα τοιγαροῦν ὠφελοῦνται πάντες, ὅσοι ἐν τῇ ἑαυτῶν περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, τὰ Ῥωμαϊκὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς συνάπτουσιν, ὅπως ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίως ἰσχύοντες τυγχάνωσιν. Ἐγὼ δὴ ἵνα κατὰ τὸ ἐμαυτοῦ μέρος ἐν τῷ τὰς ἀμφοτέρας γλώττας ὀρθῶς καὶ ῥᾳδίως μαθεῖν, τοῖς φιλομαθέσι τῶν νεανίσκων βοηθήσω,

βοηθήσω, τούτους τοὺς διαλόγους ἐξέδωκα, ἀλλὰ τοὺς τῇ ἐκείνων ψυχῇ καὶ χρήσει συναρμόσαι. Τούτους εἰ σπουδαίως ἀναγνώσονται καὶ ἅμα χρήσονται πρὸς τὸν βίον, αἰσθήσονται τούτου τοῦ πόνου πλεῖστον ὀνησόμενοι. Ἔῤῥωσθε, καὶ μετ' ἐμοῦ τὴν περὶ τὰς τέχνας καὶ γλώττας σπουδὴν εἰς τὸ τὸν Θεὸν, τὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ αἴτιον δοξάζειν, καὶ τὴν ἀληθινὴν περὶ αὐτοῦ, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἀγαπητοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν, διδαχὴν μηκύνειν, κατατίθεσθε, μεμνημένοι τὸ τοῦ Δανιὴλ, Οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος, καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν, ὡς οἱ ἀστέρες, εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι. Ἐκ τῆς Ῥοδοπόλεως, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας αχξϛ'.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ ΧΡΗ Ἀσπάζεσθαι καὶ ἐπεύχεσθαι.

ΧΑῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.
Χαῖρε ἄνερ περιφανέστατε.
Χαῖρε Κύριε ἐνδοξότατε.
Χαῖρε πλεῖστον ἀδελφέ.
Χαῖρε συμμαθητά.
Χαίρετε συμμαθηταί.

Ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σύ.
Χαῖρε ὁμοίως.
Σῶος ὅτι ἐπῆλθες, ἥδομαι.
Ἡδεῖα ἐμοί ἐστιν ἡ {παρουσία / ἄφιξις} σου.
Χαίρειν σοι ἔχω.
Δέομαι τοῦ Θεοῦ, εὐδαίμονά σοι ποιῆσαι τὴν ἡμέραν ταύτην.

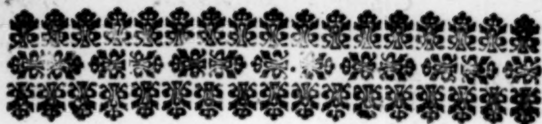
Ἀπόκρισις.

Ταὐτὸ καί σοι εὔχομαι.
Εὔχομαί σοι νύκτα εὐτυχῆ.
Ἐπεύχομαί σοι ὕπνον ἡσύχιον.

Ἀπόκρισις.

Τοιοῦτον καί σοι εὔχομαι, ὦ Παῦλε φίλτατε.
Λυσιτελείτω σοι τὸ βαλανεῖον.
Εὐτυχὲς ποιείτω ὁ Θεὸς τὸ λουτρόν σου.

Ἀπόκρι-

SALUTANDI ET BENE Precandi Formulæ.

SAlve Doctor obſervande.
Salve vir ornatiſſime.
Salve Domine clariſſime.
Salve plurimum frater.
Salve condiſcipule.
Salvete condiſcipuli.

Reſponſio.

Salve & tu.
Salve ſimiliter.
Salvum te adveniſſe gaudeo.
Jucundus eſt mihi tuus { adventus. / reditus.
Habeo tibi gratiam.
Precor Deum, ut tibi hanc diem felicem reddat.

Reſponſio.

Idem & tibi precor.
Precor tibi felicem noctem.
Precor tibi placidam quietem.

Reſponſio.

Talem & tibi precor, Paule chariſſime.
Proſit tibi balneum.
Deus fortunet lavationem tuam.

Ἀπόκρισις.

Ἔχω σοι χάριν.
Ἡδεῖα μοί ἐστιν ἡ εὐχή σου.
Ἔρρωσο εὐδαιμόνως.

Καὶ σὺ ἔρρωσο { εὖ. / κάλλιστα. / εὐτυχέως. }

Ἔρρωσθε.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ ΧΡΗ ἐπὶ δαῖτα καλεῖν.

Χαῖρε διδάσκαλε.

Διδάσκαλος.

Χαῖρε καὶ σὺ φίλε { παῖ. / μαθητά. / Πέρσε. }

Παιδάριον.

Πατήρ μου δεῖταί σου μετ' αὐτοῦ { ἀριστᾶν / δειπνεῖν } τῇ ὥρᾳ { δεκάτῃ. / ἐνδεκάτῃ. / πέμπτῃ / ἕκτῃ. }

Κύριός μου αἰτεῖ παρὰ σοῦ συμβιῶναι αὐτῷ ἐν τῷ { ἀρίστῳ. / δείπνῳ. }

Πατήρ.

Βάδιζε { καλέσαι / προσάγειν } τοὺς κεκλημένους.

Παιδάριον.

Βαδίζω πάτερ.
Πορεύομαι κύριε.
Ἐκτελέσω τὰ προστεταγμένα.

Χαῖρε { κύριε / καθηγητὰ } φιλανθρωπότατε.

Ἀπόκρισις.

Χαῖρε καὶ σὺ, παιδάριον φίλον.

Παιδάριον

Responsio.

Habeo tibi gratiam.
Grata mihi est precatio tua.
Vale feliciter.
Et tu { benè / optimè / feliciter } vale.
Valete.

INVITANDI AD CONVIVIUM Formula.

Salve Præceptor.

Præceptor.

Salve & tu mi { puer. / discipule. / Petre. }

Puer.

Meus pater rogat te, ut apud se { prandeas, / cœnes, } horâ { decimâ. / undecimâ. / quintâ. / sextâ. }
Dominus meus petit à te, ut sis suus conviva in { prandio. / cœnâ. }

Pater.

Abi { advocatum / adductum } convivas.
Abeo Pater.
Vado Domine.
Fiet. Curabitur.
Sis salvus { Domine / Præceptor } humanissime.

Responsio.

Salvus sis tu quoque mi puer.

Πατὴρ / Κύριος { μου περιμένει τῆς φιλανθρωπίαν σου, αὐτὴ ὅταν ἐθέλῃ, ἐπὶ τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθέτω.

Διδάσκαλε λαμπρότατε, πάντες οἱ κεκλημένοι ἤδη πάρεισι, μόνον σε ἀναμένοντες, καὶ ἐὰν μή σε προσδοκῶσι, νῦν ἂν ἀνέκειντο.

Διὰ τοῦτο δέονταί σου, ἐπὶ τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } ἐλθεῖν.

Ἐπίκειται / Ἐπικρέμαται } ὥρα { πέμπτη. / ἕκτη. / δεκάτη. / ἑνδεκάτη.

Ὁ τοῦ { ἀριστᾶν / δειπνεῖν } χρόνος πάρεστι.

Πάρεισιν οἱ κεκλημένοι ἐπὶ τὴν θύραν.

Εἴσαγε τοὺς κεκλημένους.

Ὑποδέχου τοὺς συνδείπνους.

Υἱός.

Χαῖρε διδάσκαλε αἰδέσιμε.

Κεχαρισμένως ἡμῖν ποιεῖς, ἀξιώσας ἡμέτερος εἶναι συμπότης.

Πατήρ.

Ἑτοίμασον τὸ { ἄριστον / δεῖπνον } παιδάριον.

Παρασκεύαζε / Στρῶσον { τὴν τράπεζαν.

Παρατίθει { ἄρτον / κοχλιάρια } { ἀργυρᾶ. / ξυλικά.

Φέρε { κάρδοπον. / ὀθόνην. / ποτήρια.

Ἔκλυε { τὴν κύλικα. / τὸ ἀργυροῦν ποτήριον.

Τὸν

Pater / Herus — meus expectat humanitatem tuam, ea, ubi volet, ad — prandium / cœnam — veniat.

Eximie Domine Doctor, omnes convivæ jam adsunt unum te expectant; & nisi te expectarent, jam accumberent.

Ideo te rogant ut ad — prandium / cœnam — accedas.

Imminet / Instat — hora — quinta. / sexta. / decima. / undecima.

Prandendi / Cœnandi — tempus adest.

Adsunt invitati pro foribus.

Duc intrò convivas.

Excipito convivas.

Filius.

Salve Præcepeor observande.

Gratam rem nobis facis, quòd non dedignaris noster esse conviva.

Pater.

Para — prandium / cœnam — puer.

Adorna / Sterne — mensam.

Appone — panem. / cochlearia. — argentea. / lignea.

Adfer — panariam. / mappam. / pocula.

Elue — calicem. / argenteum poculum.

Τὸν κύκλον ἐν μέσῳ τῆς τραπέζης τίθει.
Τίθει κατὰ τὴν τάξιν τὰς ἕδρας, καὶ προσκεφαλαῖα ἐπί- (τίθει.
Φέρε ὕδωρ πρὸς τὸ νίπτειν τὰς χεῖρας.
Νίπτε σὺ πρότερον.
Νίπτε τὰς χεῖρας.
Νιψόμεθα ὁμοῦ.

Ἐπίδος μοι { χειρόμακτρον. / ὁλοδόχον.

Ἔκμασσε τὰς χεῖρας.
Τί ἕστηκας ;
Καθέζεσθε.
Κατακλίνεσθε.

Τὸ { ἄριστον / δεῖπνον / συμπόσιον } διαφθείρεται διὰ τὴν σὴν { ἀπουσίαν. / ἀναβολήν. / βραδύτητα.

Τὸ σιτίον παρετέθη, καθέζεσθε οὖν.
Ποῦ κελεύεις με καθέζεσθαι ;

Ἐν πρώτῳ τῷ τόπῳ { κατακλίνου. / ἀνάπεσε.

Ἀνέπεσον οἱ κεκλημένοι.
Παιδάριον, εὐλόγησον τὴν τράπεζαν.

Παιδάριον.

Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ βλέπουσι Κύριε, καὶ τὰ λοιπά.
Πρόσθες καὶ γνώμην ἀξιομνημόνευτον, ἣν νεωστὶ ἐκ τῆς διηγήσεως ἔμαθες.
Πᾶν κτίσμα καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετ᾽ εὐχαριστίας λαμβανόμενον ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ, καὶ ἐντεύξεως, α΄ Τιμόθ. κεφ. δ΄.

Φέρε { Σιτία, τροφήν, ὄξος. / κρέα { ὀπτά. / ἰχθύας { ἑφθά.

Δός μοι τὸ { ἔκπωμα / ποτήριον } ὑαλοῦν.

Ἐπιδὸς

Circum in medium mensæ ponito.
Colloca ex ordine sellas, & pulvinaria superpone.
Adfer aquam ad lavandas aquas.
Lava tu prior.
Lava manus.
Lavemus unà.
Porrige mihi { mantile. / salinum.
Absterge manus.
Quid statis ?
Sedete.
Accumbite.
Prandium / Cœna / Convivium } corrumpitur tuâ { absentiâ. / morâ. / tarditate.
Cibus appositus est, accumbite igitur.
Ubi jubes me sedere ?
In primo loco { accumbe. / discumbe.
Accubuerunt convivæ.
Puer, consecra mensam.

Puer.

Oculi omnium in te spectant Domine,&c.

Adde etiam sententiam memorabilem, quam nuper ex concione sacra didicisti.

Quicquid creavit Deus, bonum est, & nihil rejiciendum, si cum gratiarum actione sumatur ; Sanctificatur enim per verbum Dei, & precationem, 1 *Tim* 4.

Adfer { epulas, cibum, acetum. / carnes, / pisces, } { assas. / elixas.
Da mihi poculum vitreum.

Porrige

Ἐπίδος μοι τὸν τὰ ἀργυρᾶ ἐκπώματα.
 — κάνθαρον.
 — τυρόν.
 — ἄρτον.
 — τὸ μαχαίριον.

Εὐλογείτω ἡμῖν τοῦτο τὸ πότον ὁ Χριστός.
 — τοῦτον τὸν οἶνον

Ἔστω ὑμῖν σωτήριος ἐστὶ ὁ ζύθος.
Γένοιτο τοῦτο, φίλε παῖ, Ἀμήν.

Δός μοι τὶ τῆς ὄρνιθος.
 — τοῦ ἀλέκτορος.
 — τῶν ἰχθύων.
 — τοῦ ἄρτου.

Βούλει τι τοῦ κρέως; Ναί.
 — χηνός; Βούλομαι.
 — ἰχθύος; Οὐ βούλομαι.

Ἔγχει ζύθον, ἵνα πίνωμεν.
 — μελίκρατον,
 — οἶνον,

Οὐ θέλεις πίνειν;
Διὰ τί οὐ πίνεις;
Καλῶς με ὑπέμνησας, πάνυ γὰρ διψῶ.
Οὐ διψῶ.   Ἱκανῶς ἔπιον.
Προπίνω σοι.   Ὁ θεὸς εὐλογείτω.
Ἡδέως παρὰ σοῦ λαμβάνω.
Μὴ ὅλον ἔκπινε.
Ἱκανόν σοι λείψω.
Πλεῖόν σοι λείψω, ἢ μέλλω πίνειν.

Ζύθον οὐκ ἔτι ἔχομεν.
 — Οἶνον
 — Ὑδρόμελι

Ἀπότεμνέ μοι τὶ τοῦ κρέως βουκολικοῦ, τοῦ καπνῷ σκληρωθέντος.
Αἶρε τὸν πίνακα τοῦτον, καὶ παράθες ἐδέσματα ἄλλα.

Ἀνέ-

Porrige mihi { argentea pocula. / cantharum. / caseum. / panem. / cultellum.

Sospitet vobis { hunc potum / hoc vinum } Christus.

Sit vobis saluti hæc cerevisia.

Id faxit Deus, chare puer, Amen.

Da mihi aliquid de { gallina. / gallo. / piscibus. / pane.

Vis aliquid de { carne ? / ansere ? / pisce ? } { Etiam. / Volo. / Non volo.

Infunde { cerevisiam, / aquam mulsam, / vinum, } ut bibamus.

Non vis bibere ?

Cur non bibis ?

Rectè me mones, omnino enim sitio.

Non sitio. Satis bibi.

Propino tibi. Deus benedicat.

Libenter à te accipio.

Ne totum ebibas.

Satis tibi relinquam.

Plus tibi relinquam quàm bibiturus sum.

Nihil { cerevisiæ / vini / aquæ mulsæ } reliquum est.

Abscinde mihi aliquid de carne bovina fumo induratâ.

Tolle hanc patinam, & appone cætera fercula.

Explevi

Ἀνεπλήρωσα } τὴν ὄρεξιν.
Ἔπαυσα }

Σὺ μὲν { ὀλιγόποτος } εἶ.
Σὺ μὲν { ὀλιγόβορος } εἶ.

Οὐκ εἰμὶ ἀδδηφάγος.

Πίνε· οὐκ ἀγνοεῖς τὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, Ἢ πίθι ἢ ἄπιθι;

Ἀλλὰ, βέλτιόν ἐστι, τὸ τοῦ Χριστοῦ. Προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραπάλῃ καὶ μέθῃ.

Παρέχετε ὑμᾶς { φαιδρούς.
{ περιχαρεῖς.

Ὄπτησον, ὦ παιδάριον, τὸν ἰχθὺν τοῦτον ἐν ἐσχαρείῳ, καὶ φυλάττου μὴ κατακαίηται.

Φρόντιζε, ὅπως τὰ ὠὰ ἕψητε { μαλακώτερα.
{ σκληρότερα.

Τὰ ὠὰ ἐστι { μαλακά.
{ ὠμά.
{ τοῦ δέοντος μαλακώτερα.

Ἄλλαττε σφαίρας.

Ἆρον { τὰ ἐδέσματα, } τὸν ἄρτον.
Ἆρον { τὸ βούτυρον, } τὸν τυρόν.

Παρατίθει λεκάνην σὺν τῷ χειρομάκτρῳ.

Ἔνεγκε τραγήματα, παιδάριον.

Πρόμυττε τὸν λύχνον.

Φύλαττε σβεννύναι τὸν λύχνον.

Παρατίθει { μῆλα, κοκκύμηλα, λεπτοκάρυα, σταφυλάς, σταφίδας, } { ἄπια, κεράσια, κάρυα } { Βασιλικά. Περσικά. } ἀμυγδάλας. ἄπια ὀπτά.

Ἐγὼ τῇ ὑμετέρᾳ φιλανθρωπίᾳ πεπιστευκὼς, ὅτι { ἄριστον / δεῖπνον } { ἐντελὲς ὑμᾶς ἐκάλεσα.

Οἱ

Explevi } famem.
Sedavi }

Tu perpauci cibi es.

Non sum edax.

Bibe: non ignoras veterum Græcorum legem, Aut bibe, aut abi.

Sed melior est CHRISTI lex, Cavete vobis ne quando graventur corda vestra crapulâ & ebrietate.

Præbete vos { lætos. / hilares. }

Torre, puer, hunc piscem in craticula, & cave ne aduratur.

Cura ut ova coquantur { molliuscula. / duriuscula. }

Ova { sunt mollia. / sunt cruda. / justo molliora sunt. }

Muta orbes.

Tolle { cibum, / panem, } { butyrum, / caseum. }

Appone pelvim cum mantili.

Adfer bellaria, puer.

Emunge candelam.

Cave ne lychnam extinguas.

Appone { poma. / pruna. / nuces avellanas. / uvas. / uvas passas. } { pyra. / cerasa. / juglandes. / amygdalas. / pyra tosta. }

Ego vestrâ comitate fretus, ad { prandium frugale / cœnam frugalem } vos invitavi.

Οἱ κεκλημένοι.

Τὸ ἄριστόν σου ὑπερβαλλόντως λαμπρὸν γέγονε.
Τὸ δεῖπνόν σου οὐκ εὐτελές, ἀλλὰ πολυτελές ἐστι.
Τὸ δεῖπνόν σου μεγαλοπρεπέστερον τοῦ δέοντος γέγον…
Ὅτι ἀπολογίαν ποιεῖς, τοῦτο μόνον κατηγορητέον ἐσ…
Οἰκεῖοι φίλτατοι δέομαι ὑμῶν, τοῦτο τὸ δειπνίδιο… καίπερ εὐτελές, στέργειν.
Ἔχω σοι χάριν ὅτι ἐπὶ τοῦτο τὸ δεῖπνον πολὺ ἥ… διστόν με ἐκάλησας.
Οὐδέν ἐστιν αἴτιον τοῦ εὐχαριστεῖν.
Ἐγὼ ὁμολογῶ σοι χάριν ὀφείλειν, ὅτι εἰς τοῦτο τ… δεῖπνον λεπτὸν ἐλθεῖν ἠξίωσας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ χρὴ αἰτῆσαί τι παρὰ διδασκάλου.

Αἰδέσιμε παιδαγωγέ· δέομαί σου συγχωρῆσαί μοι σχολῆς ἀπεῖναι τῇ ὥρᾳ πρώτῃ τοῦ λούειν ἕνεκα.
Ἀξιῶ σε, δοῦναί μοι ἐξουσίαν οἴκοι μένειν, δεῖ γ… με ἐπιτελέσαί τι.
Ἀναγκαίως ἔχω σὺν τοῖς τοκεῦσιν εἰς ἀγρὸν βαδ… ζειν, τοῦτό σου συγχαρήσαντος γίνεσθαι ἀξιῶ.

Δός μοι ἐξουσίαν ἐξελθεῖν ἔξω, ἕνεκα τοῦ { ἀποσκεδάζεσθαι. / ἀποπατῆσαι. / οὐρῆσαι. }

Δός μοι ἐξουσίαν εἰς οἶκον ἀναδραμεῖν πρὸς τὸ κ… μίζειν βιβλίον τι.

Ἐξέστω μοι { ἀπὸ τοῦ διδασκαλείου, / τῆς σχολῆς } ἐξελθεῖν πρὸς τὸ ἀγοράζειν { πάπυρον. / πτερόν. / ἄρτον. }

Πρὸ τῆς θύρας τις στὰς ἐπιθυμεῖ με προσειπεῖν, δέομ… οὖν σου δοῦναί μοι ἐξουσίαν πρὸς τοῦτον ἐξιέναι.

Κύριός / Πατήρ { μου ἐκέλευσέ με οἴκαδε ἐπανελθεῖν τῇ ὥρᾳ } { δεκάτῃ. / πρώτῃ. / τρίτῃ. } { τοῦτο ἵνα μ… ἐξῇ ποιεῖ… ἀξιῶ. }

Ἀλγ…

Convivæ.

Prandium tuum ſupra modum ſplendidum fuit.
Cœna tua non frugalis, ſed ſumptuoſa eſt.
Cœna tua magnificentior fuit quàm æquum eſt.
Quòd excuſas, id unum habes, cur accuſandus ſis.
Amici chariſſimi, quæſo ut cœnulam noſtram, licèt tenuem, æqui bonique conſulatis.
Habeo tibi gratiam, quòd ad hanc cœnam longè ſuaviſſimam me vocaſti.
Non eſt quòd gratias agas.
Ego agnoſco me tibi gratiam debere, quòd ad hanc tenuem cœnam venire non dedignatus es.

PETENDI QUIPPIAM
á Præceptore formulæ.

Obſervande præceptor, quæſo ut liceat mihi ſcholâ abeſſe horâ primâ, lavandi causâ.
Precor ut facias mihi facultatem manendi domi. Eſt enim mihi aliquid efficiendum.
Eſt mihi abeundum rus cum parentibus meis; id, ut tuâ pace fiat oro.

Concedas mihi poteſtatem exeundi causâ { levandi alvi. / ſolvendi ventrem. / reddendæ urinæ.

Liceat mihi currere domum afferendi libelli cujuſpiam gratiâ.

Liceat mihi { ludo literario / ſcholâ } exire ad emendum { papyrú. / pennã. / panem.

Quiſpiam me præ foribus conventum expetit. Quæſo itaque ut liceat mihi tua pace ad hunc exire.

{ Dominus / Pater } meus juſſit me domum redire horâ { decimâ, / primâ, / tertiâ, } id ut mihi liceat facere, oro.

Ἀλγέω { τὴν κεφαλήν. / τοὺς ὀδόντας. / τὴν γαστέρα.

Ἡ ῥὶς στάζει αἷμα.

Κακῶς ἔχω, τούτου ἕνεκα δέομαι ἐξεῖναί μοι οἴκαδε ἀπελθεῖν.

Φίλτατε καθηγητά, Ἰωάννης αἰτεῖ αὐτῷ ἀπόντι συγγνώμην ἔχειν.

Ἰωάννης καὶ Παῦλος αἰτοῦσι σφίσιν αὐτοῖς ἀποῦσι συγγνώμην ἔχειν.

Φίλτατε διδάσκαλε, χθὲς βιβλίον τι ἀπώλεσα, ὃ οὔπω ἀνέλαβον. Διὰ τοῦτο δέομαί σου, νουθετεῖν τοὺς συμμαθητάς, ὅπως, εἴ τίς ποτε αὐτὸ εὕρῃ, μοι ἀποδῷ.

Ἐνδοξότατε καθηγητά, δίδαξόν με ὃν τρόπον λέξω Ἑλληνιστί, Joannes me verberavit.

Διδάσκαλος.

Κατὰ τοῦτον τρόπον λέξεις, Ἰωάννης ἔτυπτέ με.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε γράφειν μοι τοὺς τῶν στοιχείων Ἑλληνικῶν χαρακτῆρας, οὓς τῷ γράφειν ἂν μιμῶμαι.

Διδάσκαλος.

Ποῦ ἔχεις τὸν ἀρχέτυπον, ὃν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν σοι κατέγραψα;

Παιδάριον.

Τοῦτον διὰ ἀμελείας ἀπώλεσα.

Ἰωάννης αὐτόν μοι διεσπάραξε.

Διδάσκαλος.

Ἰδοὺ ἔχεις νῦν ἄλλον, φρόντιζε ὅπως μὴ καὶ τοῦτον ἀπολέσῃς.

Παιδάριον.

Δέομαί σου διδάσκαλε, προπαρασκευάζειν μοι τὶ πτερὸν τοῦτο.

Dolet mihi caput.
Dolent mihi dentes.
Dolet mihi ventriculus.
Nasus stillat sanguinem.
Male habeo, ideo quæso, ut mihi liceat domum ire.
Amantissime Præceptor, Joannes petit sibi absenti veniam dari.
Joannes & Paulus petunt sibi absentibus dari veniam.
Clarissime Præceptor, heri libellum quendam amisi, quem nondum recepi. Rogo igitur te, ut admoneas condiscipulos, ut si quis fortè eum invenerit, mihi restituat.
Clarissime Præceptor, doce me quibus verbis dicam Græcè, *Joannes me verberavit.*

Præceptor.

Sic dices : Johannes,&c.

Puer.

Oro te Præceptor, ut mihi describas figuras elementorum Græcorum, quas scribendo imiter.

Præceptor.

Ubi habes archetypum, quem ante paucos dies tibi præscripsi ?

Puer.

Eum per incuriam amisi.
Joannes eum mihi discerpsit.

Præceptor.

En, habes jam alium, cave ne & hunc perdas.

Puer.

Quæso Præceptor, ut præpares mihi pennam hanc.

17

Διδάσκαλος.

Ποῖον πτερὸν θέλεις;

Παιδάριον.

Προσάρμοσε τῇ χειρί σου.

Δίδαξόν με ταῦτα ἀναγινώσκειν.

Τίνα τρόπον ταῦτα ἀναγνώσομαι.

Πρόσταξόν μοι ὅσον χρή με ἐκμανθάνειν ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ.

Ἄγε μοι γράμματα.

Οὐκ ἔχω μέλαν γραφικόν.

Οὐκ ἔστι μοι { μελανδοχεῖον, μαχαιρίδιον. / χρήματα, πτερὸν γραφικόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ ΧΡΗ παρὰ διδασκάλῳ περὶ τοῦ ἀπεῖναι ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας.

Διδάσκαλος.

Διὰ τί οὕτω βραδέως ἥκεις;

Οἱ ἡμέτεροι βραδύτερόν με ἤγειρον.

Βραδύτερον ἀνέστην παρὰ γνώμην.

Βραδύτερον ἐξυπνίσθην διὰ τὸ { συμπόσιον / δεῖπνον } εἰς μέσην νύκτα ἀναβεβλημένον.

Τὸ ὡρολογεῖον ἡμᾶς διήμαρτε.

Διὰ ἀμελείας κατέλιπον βίβλον οἴκοι, ἕνεκα τοῦ κομίζειν ταύτην, ἐκ τῆς ὁδοῦ οἴκαδε ἀνέδραμον.

Ἐβοήθησα τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν τῷ ἀποθεῖναι τὰ ξύλα.

Ἀπέστειλέ με ποῖ { δεσπότης, δέσποινα. / πατήρ, μήτηρ.

Ἤνεγκα { οἶνον / ζύθον } { τῷ πατρί. / τῷ Κυρίῳ.

Καθηγητής.

Τίνος ἕνεκα, / Διὰ τί { τοσοῦτον χρόνον οὐκ ἦλθες εἰς } { τὴν σχολήν; / τὸ διδασκαλεῖον

Δι

Præceptor.

Qualem pennam cupis?
Attempera ad manum tuam.
Doce me hæc legere.
Quomodo hæc legam?

Puer.

Præſcribe mihi quantum ediſcam hâc horâ.
Duc mihi lineas.
Non habeo atramentum.
Non eſt mihi { atramentarium, cultellus, pecunia, penna.

FORMULÆ EXCUSANDI apud Præceptorem abſentiam.

Præceptor.

Cur tam ſerò venis?
Noſtri ſeriùs me ſomno excitaverunt.
Seriùs ſurrexi præter voluntatem.
Serius expergefactus ſum propter { convivium, cœnam, } in mediam noctem prolatam.
Horologium noſtrum aberravit.
Per negligentiam reliqueram librum domi, hunc ut afferrem, ex itinere domum recurri.
Adjuvi familiam in exponendis lignis.
Miſerat me quopiam { herus, hera, pater.
Attuli { vinum, cereviſiam } patri, hero.

Præceptor.

Cur / Quam ob cauſam { tanto tempore non veniſti in } ſcholam? / ludum literarum.

Διὰ τί οὐ παρεγίνου τῇ ὥρᾳ { πρώτῃ / τετάρτῃ / ἕκτῃ } { τῇ ἀναγνώσει. / τῇ δημοεργείᾳ ἱερᾷ ; }

Τί ἐκώλυσέ σε σήμερον οὐ παραγίνεσθαι τῇ ἀναγνώσει.

Μαθητής.

Κακῶς / Ἀῤῥώστως } εἶχον.

Ἤλγησα τὴν { κεφαλήν. / γαστέρα.

Ἐπύρεττον.

Οὐχ ὑπῆρχόν μοι { σκελεαί. / ὑποδήματα.

Ἐλουόμην ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ ἡμετέρᾳ.

Οἱ γονεῖς οὐκ ἤθελόν με εἰσιέναι εἰς σχολὴν διὰ { τὸ ὑπερβάλλον ψῦχος. / τὸ περισσὸν θάλπος. / τὸν ὑετὸν, τὸν ὄμβρον.

Ἐσφάξαμεν { χοίρους. / βοῦς. / πρόβατα.

Γάμος ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν, ᾧ οἱ γονεῖς ἤθελόν με παραγίνεσθαι.

Δέομαί σου διδάσκαλε, συγγνώμην μοι ἔχειν. Μετὰ ταῦτα γὰρ σπουδαῖος καὶ συνεχὴς ἔσομαι ἐν τῇ σχολῇ.

Διδάσκαλος.

Ἴθι βλεψόμενος τί πράττει Πέτρος, ὅτι ἐν τῷ νῦν ἄπεστι τοῦ διδασκαλείου.

Μαθητής.

Ποιήσω διδάσκαλε. Πορεύομαι.

Χαῖρε Πέτρε.

Χαῖρε καὶ σὺ Συμμαθητά.

Ἰωάννης.

Ὁ διδάσκαλος ἐκέλευσεν ἐρωτῆσαι, τί πράττεις τῆς ἀναγνώσεως οὐ παραγινόμενος.

Cur non interfuisti horâ { primâ / quartâ / sextâ } lectioni, concioni ?

Quid te impedivit, quo minùs hodie interfueris lectioni ?

Discipulus.

Malè habui.

Ægrotavi.

Doluit mihi { caput. / venter.

Laboravi febre.

Non erant mihi { tibialia. / calcei.

Lavimus domi nostræ.

Parentes noluerunt me frequentare scholam propter { immensum frigus. / vehementem æstum. / pluviam, imbrem.

Mactavimus { porcos. / boves. / oves.

Nuptiæ celibratæ sunt domi nostræ, quibus parentes me voluerunt interesse.

Rogo te Præceptor, ut mihi veniam des, posthac enim ero diligens, & assiduus in schola.

Præceptor.

Eas visum quid agat Petrus, quòd nunc non sit in schola.

Discipulus.

Faciam præceptor. Vado.

Salve Petre

Salve & tu condiscipule.

Joannes.

Præceptor jussit interrogare, quid agas quòd lectionibus non intersis.

Πέτρος.

Ὁρᾷς με { ἀσχολούμενον.
κακῶς ἔχοντα.
νοσοῦντα.

Διὰ τοῦτο δέομαί σου, ὑπὲρ μου ἀπόντος ἀπολογεῖσθαι.
Ὅταν βέλτιον ἔχειν ἄρξομαι, ταχέως ἀναστρέψω πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν σχολήν.

Μαθητής.

Διέπραξα διδάσκαλε, ὅσα προσέταξας.

Πέτρος λέγει { ἀσχολεῖσθαι.
κακῶς { ἔχειν.
ἐσχηκέναι.
ἐπιστολὰς γεγραφέναι.

Κεῖται ἐν τῇ κλίνῃ τρεῖς ἡμέρας συνεχῶς.
Οἱ γονεῖς Πέτρου λέγουσιν αὐτὸν ἀποδημῆσαι.
Οἱ γονεῖς Ἰωάννου φασιν, αὐτῷ οὐδεμίαν ὑπάρξαι πραγματείαν, διὰ τοῦτο δέονταί σου { κολάζειν / ῥαβδίζειν } { αὐτὸν, ὅταν εἰς τὴν σχολὴν ἐπανέλθῃ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ ΧΡΗ κατηγορῆσαι μαθητοῦ παρὰ διδασκάλῳ.

Φίλτατε διδάσκαλε, Ἰωάννης παρέχει μοι πρᾶγμα.
Ἐνοχλεῖ με.
Οὐκ ἐᾷ με. Ὠθεῖ με. Θλίβει με.

Ἰωάννης { καταγελᾷ { μου.
προσέβαλέ μοι πόδα, ἵνα πίπτω.
Κνίζει τὰς τρίχας μου.
Οὐκ ἐᾷ με διαβαίνειν.

Ἐνοχλεῖ

Petrus.

Vides me { occupatum eſſe. / malè habere. / ægrotare. }

Ideo oro ut me abſentem excuſes.

Ubi melius habere cœpero, ſtatim revertar ad vos in ſcholam.

Diſcipulus.

Curavi Præceptor, quod mandaſti.

Petrus dicit ſe { occupatum eſſe. / malè { habere. / habuiſſe. } / literas ſcripſiſſe. }

Decumbit in lecto jam tres dies totos.

Parentes Petri dicunt, ipſum peregrè profectum eſſe.

Parentes Johannis dicunt ei nihil fuiſſe negotii, ideo rogant te, ut { punias / virgis cædas } ipſum cum in ſcholam fuerit reverſus.

FORMULÆ DEFERENDI
Diſcipulum ad Præceptorem.

Chariſſime Præceptor, Johannes exhibit mihi negotium.

Eſt mihi moleſtus.

Non ſinet me. Trudit me. Premit me.

Johannes { illudit { mihi. / me. } / objecit mihi pedem, ut caderem. / convellit mihi capillos. / non ſinit me tranſire. }

Interturbat

Ἐνοχλεῖ με { γελῶντα. / ἐκμανθάνοντα. / ἀναγινώσκοντα τὴν ἀνάγνωσιν. }

Κατέχει τὸν τόπον μου.

Ἐκβάλλει με ἐκ τόπου μου.

Ἔτυψέ με { βακτηρίῳ. / μελανδοχείῳ, κολάφῳ. }

Ἐκολάφισέ με.

Ἔκβαλεν εἰς ἐμὲ { βιβλίον. / λίθον. / χιόνα. }

Ἔκβαλέ με λίθῳ.

Ἐτραυμάτισέ με { ξίφει. / μαχαιρίῳ. }

Ἐνέπτυσεν εἰς { χλαῖνάν / εἷμά / ἱμάτιόν } μου.

Κατηράσατό με.

Ἀτίμως με ὠνόμασε.

Ἠπείλησέ μοι δεινῶς.

Ἀσελγῶς με λοιδορεῖ.

{ Ἐσπάραξε / Ἔκαυσε } τὴν βίβλον.

Ἐῤῥύπαινε { τὸ βιβλίον / τὸν πῖλόν / τὸ πιλίδιόν } μου.

Ὀφείλει μοι { χρήματα. / δηνάριον. }

Οὐ βούλεταί μοι { ἀποτίειν. / ἀποδοῦναι, ἐκτίειν. }

Διαβαίνοντος { ὑπάτου / βουλευτοῦ / ἐκκλησιαστοῦ } οὐκ ἀνέῳξε τὴν κεφαλήν.

Οὐ παρέχεν ἑαυτὸν εὐπειθῆ τοῖς γονεῦσι.

Ἀπολογία

Inter turbat me { ſcribentem. / ediſcentem. / relegentem lectionem.

Occupat locum meum.

Extrudit me ex meo loco.

Percuſſit me { baculo. / atramentario, pugno.

Colaphum mihi impegit.

Conjecit in me { librum. / lapidem. / nivem.

Petiit me lapide.

Vulneravit me { gladio. / cultello.

Conſpuit { pallium / veſtimentum / veſtem } meum.

Imprecatus eſt mihi. Maledixit mihi.

Appellavit me ignominioſo nomine.

Comminatus eſt mihi graviter.

Petulanter me calumniatur.

Diſcerpſit / Aduſſit } librum meum.

Commaculavit { libellum / pileum / pileolum } meum.

Debet mihi { pecuniam. / denarium.

Non vult mihi { perſolvere / reddere, ſolvere.

Tranſeunte { Conſule / Senatore / Concionatore } non aperuit caput.

Non præbuit ſe obedientem parentibus.

Excu-

Ἀπολογία.

Οὐκ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα.
Ἰωάννης ψεύδεται.

Πέτρος { μισεῖ με. | δυσμενῶς ἔχει πρός με, διὰ τοῦτο ταῦτα πλάττει κατὰ μοῦ. }

Οὐκ ἔβλαψα αὐτόν.
Οὐκ ἥψάμην αὐτοῦ δακτύλῳ.
Οὐκ ἑκὼν ἔπραξα.
Διὰ ἀγνοίας ἐποίησα.
Οὐκ ἐγὼ εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ αὐτὸς εἰς μὲ ἐξήμαρτε.
Μεταμέλει μοι τοῦ ἔργου.
Μεταμέλει μοι ὧν εἰς Πέτρον ἐξήμαρτον.
Οὐδὲν τοιοῦτο μετὰ ταῦτα ποιήσομαι.

Οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολὴ τοῦ { μανθάνειν | γράφειν } ταῦτα.

Διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐκ ἐδυνάμην παρεῖναι.

{ Ὑπισχνοῦμαι | Ἐπαγγέλλομαι } βελτίονα.

Ποῦ ἐστι { πατήρ; | μήτηρ; | διδάσκαλος; } Οὐκ οἶδα, ἀγνοῶ.

Ἔστιν ἐν τῷ
- μουσείῳ.
- ταμείῳ.
- ὑποκαύστῳ.
- ἀφεδρῶνι.
- κήπῳ.
- σταθμῷ.
- μαγειρείῳ.
- βαλανείῳ.
- κοιτῶνι.
- ὑπερῴῳ, vel ἀνωγέῳ.
- σανιδώματι.
- ὑπογείῳ, ναῷ, vel ἱερῷ.

Οἶκοι

Excusatio.

Non ita se res habet.
Johannes mentitur.

Petrus { odit me. / mihi malè vult, ideo hæc comminiscitur in me. }

Non læsi eum.
Non attigi ipsum digito.
Non volens feci.
Per imprudentiam feci.
Non ego in illum, sed ille in me deliquit.
Pœnitet me facti.
Pœnitet me illorum quæ in Petrum deliqui.
Nihil tale deinceps faciam.

Non fuit mihi otium { scribendi / disceudi } hæc.

Propter occupationes non potui adesse.

{ Promitto / Polliceor } meliora.

Ubi est { pater? / mater? / præceptor? } Nescio, Non scio.

Est in {
musæo.
penu, vel promptuario.
æstuario.
latrinâ.
horto.
stabulo.
culinâ.
balneo.
cubiculo.
superiori ædium parte, h. e. cœnaculo.
tabulato, seu contignatione ædium.
cellario, templo. }

Do-

Οἴκοι οὐκ ἔστι.

Ἐξεπορεύετο { τῆς θύρας. / τῆς πόλεως. / τῆς οἰκίας. }

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ὩΣ χρὴ τοῖς συμμαθηταῖς προσομιλεῖν.

Προσέρχου / Πρόσελθε δεῦρο } ὦ Πέτρε.

Ἴσθι / Μένε } ὀλίγον χρόνον.

Ἔχω σοι τι εἰπεῖν.

Ἔστιν ὃ σε αἰτήσω.

Ἔστιν ὃ παρὰ σου αἰτήσω.

Δέομαί σου, συνηγορεῖν μοι παρὰ τῷ διδασκάλῳ περὶ τοῦ ἀπεῖναι. Ἀσχολοῦμαι γὰρ περὶ ῥητὰ πράγματα, διὰ τοῦτο νῦν ἐν τῷ διδασκαλείῳ εἶναι οὐ δύναμαι.

Ἀσμένως ποιήσω.

Ἐπιτελέσω μὲν, ἀλλὰ περὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὅπως καὶ σὺ τὸ αὐτὸ ποιήσῃς, εἴ ποτέ μοι δεήσει.

Ἑρμήνευε μοι ταῦτα.

Πόσον χρὴ ἡμᾶς ἀπὸ στόματος εἰπεῖν τῇ ὥρᾳ πρώτῃ, δευτέρᾳ;

Ταῦτα ἡμᾶς ἀπὸ μνήμης εἰπεῖν δεῖ.

Ἄκουσόν μου ἀπὸ στόματος ἀναγινώσκοντος, ὅσα εἰδέναι ὀφείλομεν μετὰ ταῦτα ἐναλλὰξ σου ἀκούσω.

Διαμαρτάνεις τοῦ ἀναγινώσκειν.

Κακῶς ἀναγινώσκεις.

Λέγε βραδέως.

Μὴ ἀνάγνωθι προπετῶς.

Βέλτιόν ἐστι βραδύτητι, ἢ ταχύτητι ἁμαρτάνειν ἐν τῷ λαλεῖν.

Τὰ ῥήματα ἐν τῷ στήθει, καὶ οὐκ ἐν τῷ στόματι γεννηθῆναι δεῖ.

Θάρσει

Domi non eſt.

Egreſſus eſt
- extra fores.
- urbe.
- ex ædibus.

AGENDI CUM CON-
diſcipulis Formulæ.

Accede / Veni huc — Petre.

Reſiſte / Mane — pauliſper.

Habeo quod tibi dicam.
Eſt quod te rogem.
Eſt quod à te petam.
Rogo te, ut me excuſes apud præceptorem abſentiæ.
Nam ſum certis negotiis occupatus, quo fit ut nunc in ſchola eſſe non poſſim.
Libenter faciam.
Expediam, ſed eâ conditione, ut & tu idem facias, ſi fortè mihi opus erit.
Interpretare mihi hæc.
Quantum eſt nobis pronunciandum memoriter horâ primâ, ſecundâ?
Hæc nobis memoriter recitanda ſunt.
Audi me memoriter pronunciantem quæ ſcire debemus, poſtea viciſſim te audiam.
Aberras pronunciando.
Malè legis.
Dic ſenſim.
Ne præcipites verba.
Satius eſt tarditate, quàm celeritate peccare in loquendo.
Verba in pectore, non in ore, naſci debent.

Sis

29

Θάρσει, ὁ φόβος βλάπτει τὴν μνήμην.

Πτύξον { τὴν βίβλον.
{ τὸ βιβλίον.

Τῇ μνήμῃ, καὶ μὴ τοῖς βίβλοις πιστεύειν δεῖ.

Τοσοῦτον ἕκαστος ἐπίσταται, ὅσον μνημονεύει.

Πόθεν ποιήσομαι τὴν ἀρχήν;

Ἔξαρχε ὅπου ὕστατα ἔληξας.

Ἀρέσκει συναγωνίζεσθαί μοι ἐν τῷ γράφειν γράμ(ματα.

Ἀρέσκει μὲν, ἀλλ' ἀπορῶ { παπύρου.
{ πτεροῦ.
{ μέλανος γραφικοῦ.

Δός μοι ὀλίγον τι { τῆς παπύρου.
{ τοῦ μέλανος γραφικοῦ.

Τίνος ἐστὶν ἡ βίβλος; { Ἐμοῦ ἐστιν.
{ Ἔστι Πέτρου.

Ἀπόδος μοί ποτε τὴν βίβλον μου, ἄλλως αὐτῇ χρη-σάμενος.

Λῆγε λαλῶν } ὁ διδάσ- { προσέρχεται.
Παῦε γελῶν } καλος { πάρεστι.

Τίνα βίβλον ἔχεις;

Γραμματική ἐστι.

Συγχάρισόν μοι ὀλίγον τὴν βίβλον σου εἰσορᾶν.

Σίγα, καὶ τὰ προστεταγμένα πράττε.

Οὐχ οὕτω τοῖς διδασκάλοις, ὡς αὐτῷ τῷ Θε(ῷ) προσκρούεις μὴ πειθαρχῶν.

Καίπερ ὁ διδάσκαλος ἄπεστιν, ὅμως ὁ Θεὸς πάρ-εστιν, ὁ πάντα εἰδὼς καὶ εἰσορῶν.

Σημειῶ σοι { τῆς ἐπιχωρείας λέξεως.
{ τοῦ σολοικισμοῦ.
{ τοῦ βαρβαρισμοῦ.

Λάλησον { Ῥωμαϊστί.
{ Ἑλληνιστί.

Χρῶ λόγῳ { Ῥωμαϊκῷ.
{ Ἑλληνικῷ.

Ἀγνοεῖ

Sis præsenti animo, metus officit memoriæ.

Claude { librum.
libellum.

Fidendum est memoriæ, non libris.

Tantum quisque scit quantum memoriâ tenet.

Unde faciam initium ?

Incipe ubi proximè desiisti.

Placetne mecum certare pingendis literis ?

Placet quidem, sed deest mihi { charta.
penna.
atramentum.

Da mihi paululum de tua { charta.
atramento.

Cujus est liber ? { Meus est.
Petri est.

Redde mihi tandem librum meum, eo satis usus es.

Desine fabulare, }
Desiste ridere, } Præceptor { advenit.
adest.

Quem librum habes ?

Grammatica est.

Fac mihi copiam tui libelli parumper inspiciendi.

Tace, & quæ tibi mandata sunt fac.

Non tam Præceptorem, quam ipsum Deum offendis, si non obtemperas.

Licèt Præceptor absit, Deus tamen adest, qui omnia scit & intuetur.

Noto te { vernaculi sermonis.
solœcismi.
barbarismi.

Loquere { Latinè.
Græcè.

Utere sermone. { Latino.
Græco.

Ἀγνοεῖς τὸ { Ῥωμαϊκὸν / Ἑλληνικὸν } λόγον τοῦ { Ῥωμαϊστὶ / Ἑλληνιστὶ } κληθῆναι λαλεῖν;

Μάτην μανθάνομεν πολλὰ, ἐὰν μὴ τὰ αὐτὰ τοῦ γράφειν καὶ τοῦ λαλεῖν πρὸς χρώμεθα τὸν βίον.

Ἅπτε μοι τοῦτον τὸν λύχνον.

Ἔνεγκε λυχνεῖον, λυχνοῦχον.

{ Ἀπόμυττε / Καθάριζε } τὸν λύχνον.

Συσκευάζει πῦρ ἐν { τῇ θερμάστρᾳ. / τῇ ἑστίᾳ. / τῷ καμίνῳ: }

{ Συντίθει / Διάθει } τοὺς δαλοὺς ἐν τῷ βαύνῳ.

{ Πλείους σχίδακας / Πλείω ξύλα } παρατίθει.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΆΛΟΓΟΣ.

Τίς κόπτει τὴν θύραν;

Ἐγώ εἰμι. Τίς ὁ ἐγώ;

Φθέγγου τὸ ὄνομά σου.

Ὄνομά σοι τί ἐστι;

Ἔστι μοὶ ὄνομα Ἰωάννης.

Εἰσδέχου με. Ἄνοιγε τὴν θύραν.

Ἡ θύρα ἀνεῳγμένη ἐστί.

Ἐζήτησέ σε τίς.

Τὶς πρὸ θυρῶν ἑστὼς σε προσερεῖν ἐπιθυμεῖ.

Σπουδῇ τοῦτο λέγεις, ἢ παίζεις;

Χωρὶς παιδιᾶς φημι.

Οὐ παίζω, ἀλλὰ σπουδάζω.

{ Τίνος ἕνεκα / Τί } δακρύεις;

Τί κακὸν ἔπαθες;

Ἐτύφθην.

An ignoras { Latinum / Græcum } { sermonem } { Latinè / Græcè } { comparari / loquendo?

Frustra discimus multa, nisi eadem scribendo & loquendo ad usum transferimus.

Accende mihi hanc candelam.

Adfer candelabrum, laternam.

Emunge / Purga } candelam.

Strue ignem in { fornace. / foco. / camino.

Compone / Protrude } titiones in fornace.

Plus assularum / Plus lignorum } appone.

ALIUS DIALOGUS.

Quis pulsat ostium?

Ego sum. Quis ego?

Ede nomen tuum.

Quod est tibi nomen?

Est mihi nomen Johannes.

Intromitte me. Aperi januam.

Janua aperta est.

Quæsivit te quispiam.

Quidam præ foribus stans te conventum expetiit.

Serió ne, an joco istud dicis?

Extra jocum dico.

Non jocor, sed seria ago.

Quam ob causam / Cur } fles?

Quid mali tibi accidit?

Cæsus sum.

Ἔδωκα τιμωρίαν τῷ διδασκάλῳ.

Τί δεινὸν ἐποίησας; Οὐδέν.

Κοινὴ αὕτη ἐστὶ πάντων τῶν παιδαρίων ἀπόκρισις, καὶ μὴν ὅτε δικαίως τύπτονται.

Περὶ τίνος ὑμῖν ἡ ἔρις ἐστί;

Ἀναγγέλλομεν τοῦτο ἀμφισβήτημα τῷ ὑποδιδασκάλῳ.

Οὐ κομίζεις τὸ βιβλίον ὅ σοι ἔχρησα;

Φεῦ, πάντων ἐκείνου ἐλαθόμην.

Οὐκ ἐπὶ νοῦν ἦλθέ μοι τῆς οἰκίας ἐκβαίνοντι.

Ἀληθῶς κομίσω { σήμερον. / αὔριον.

Τίνος ἐστὶ νῦν χορηγεῖν ἡμῖν λύχνον;

Τίνα χρὴ ἤδη ἀγοράζειν ξύλα;

Τίνος ἐστὶ { σαροῦν / καθαρίζειν } τὸ μουσεῖον;

Ἐμόν / Σόν / Ἰωάννου } ἐστιν.

Ἀπορῶ σαρώθρου;

Οὐκ ἔστι μοι σάρωθρον.

Στρῶσον { τὴν κλίνην. / τὸ λέχος.

Ἅπτε λύχνον.

Τὰς βίβλους αὖθις εἰς τόπον ἑαυτῶν τίθει.

ἌΛΛΟΣ.

Τί σκυθρωπότερος εἶ, ἢ εἴωθας;

Οὐχὶ πάντα καλῶς ἔχει;

Ἀπόλωλα τὸ βιβλίον μου.

Δεινῶς ἔπεσον. Πέτρος ἠπείλησέ μοι πληγάς.

Διὰ τί τοσοῦτον χαίρεις;

Ὅτι ἐδόθη ἡμῖν τοῦ βαδίζειν οἴκαδε ἐξουσία.

Ἐδόθη

Dedi pœnas Præceptori.
Quid mali feceras? Nihil.
Hæc communis eſt omnium puerorum reſponſio, etiam cum meritò vapularunt.
Quid controverſiæ eſt inter vos?
Referamus de hac controverſia ad Hypodidaſcalum.
Afférſne libellum, quem tibi commodatò dederam.
Vah, iſtud mihi omnino exciderat.
Non venit mihi in mentem cum domo exirem.
Certò afferam { hodie. / cras.
Cujus eſt nunc miniſtrare candelam?
Quem oportet nunc emere ligna?
Cujus eſt { verrere / purgare } muſæum?
Meum / Tuum / Johannis } eſt.
Deſunt mihi ſcopæ.
Egeo ſcopis.
Sterne { lectum. / lectulum.
Accende lychnum.
Libros in ſuum locum repone.

ALIUS.

Quid triſtior es ſolito?
Salvâne res eſt?
Perdidi libellum meum.
Graviter cecidi. Petrus minatus eſt mihi verbera.
Quid tam lætus es?
Quia facta eſt nobis abeundi domum copia.

Ἐδόθη ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσία.

Εἰς πόσην ὥραν ἐκελεύθημεν ἐπανελθεῖν εἰς τὴν σχολήν;

Εἰς ὥραν:
- ἕκτην.
- ἑβδόμην.
- ὀγδόην.
- ἐννάτην.
- δεκάτην.
- ἑνδεκάτην.
- δωδεκάτην.
- πρώτην.
- δευτέραν.
- τρίτην.
- τετάρτην.
- πέμπτην.

Ποῖ νῦν βαδίζεις;

Πορεύομαι οἴκαδε.

Εἶμι ἀγοράσων:
- πάπυρον.
- μέλαν γραφικόν.
- πτερά.
- ἄρτον πύρινον.

Ποῦ ἐστιν Ἰωάννης;

Ἐξῆλθε:
- ἔξω.
- τῆς σχολῆς.
- πρὸς τὸ ἀποπατεῖν.

Ἐξεπορεύετο τοῦ διδασκαλείου, τοῦ οὐρεῖν ἕνεκα.

Πόσου { ἠγόρασας / ἐπρίω } ταύτην τὴν βίβλον;

Ἠγόρασα { τριῶν δηναρίων / τεσσάρων χρυσῶν / πέντε δραχμῶν } παρὰ βιβλιοπώλου.

{ Ὀλίγου / Πολλοῦ } ἠγόρασας.

Οὐδεὶς { πιπράσκει / πωλεῖ } ἄλλης τιμῆς.

Data est nobis ludendi venia.

Ad quotam horam sumus jussi redire in scholam.

Ad horam { sextam. septimam. octavam. nonam. decimam. undecimam. duodecimam. primam. secundam. tertiam. quartam. quintam. }

Quò nunc vadis ?

Eo domum.

Abeo emptum { papyrum. atramentum. pennas. panem triticeum. }

Ubi est Joannes ?

Exivit { foras. scholâ. ad requisita naturæ. }

Egressus est è ludo literario, reddendæ urinæ causa.

Quanti { mercatus es / emisti } hunc libellum.

Emi { tribus denariis / quatuor aureis / quinque drachmis } à bibliopolâ.

{ Parvo pretio / Nimio } emisti.

Nemo { divendit / vendit } alio pretio.

ΤΟΥ ΧΡΗΣΑΙ
Παραδείγματα.

Χρῆσόν μοι { πτερὸν γραφικόν. / ῥαφίδα σὺν νήματι. / τὴν βίβλον. }

Ἀπορεῖν ἤδη οὐ δύναμαι.

Αὐτὸς νῦν ἐκείνῃ χρῶμαι.

Χρήσω, ἀλλ' ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις, ὥστε σῶον ἐμοὶ ἀποδώσεις, καὶ ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ αὐτὸς χρείαν ἔχω, ὅτε χρηστέον ἐστίν.

Ἰδοὺ ἔχεις ἀλλ' εὐλαβοῦ μὴ { ῥυπαίνῃς. / καταρυπαίνῃς. }

Ὁ διδάσκαλος ὁ ἐμὸς δεῖταί σου πέμπειν αὐτῷ χρῆσαι, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, τὴν διαθήκην Ἑλληνικήν.

Οὐ δύναμαι ἐν τῷ παρόντι αὐτῷ χρῆσαι.

Τοῦ δανείζειν.

Ἀναγκάζομαι παρὰ διδασκάλου χρήματα δανείζεσθαι.

Ἐδανεισάμην χρήματα εἰς τὸ ἀγοράζειν ἱμάτια.

Δέομαί σου { δανείζειν / χρῆσαί } μοι { δηνάριον. / λύχνον. / χάρτην παπύρου. }

Αἴτει παρ' ἄλλου, ἐμοὶ αὐτῷ γὰρ μόγις ἀπόχρη.

ἌΛΛΟΣ.

Πόση ἐστὶν ἡ ὥρα; { Πρώτη. / Δευτέρα. / Τρίτη. / Τετάρτη. / Πέμπτη. }

Ἐπικρέμαται ἡ ὥρα δεκάτη,

Ἐξ-

COMMODANDI FORMULÆ.

Commoda mihi { pennam. / acum cum filo. / librum. }

Carere nunc non possum.

Ipse eo nunc utor.

Commodabo, sed eâ lege, ut salvum mihi restituas, & maturè, ne ipse egeam cum mihi utendum erit.

En habes, sed vide ne { commacules. / labeculis aspergas. }

Præceptor meus rogat, ut mittas utendum in breve tempus Testamentum Græcum.

Non possum in præsentia ei commodare.

Mutuari.

Cogor à Præceptore pecuniam mutuari.

Mutuatus sum pecuniam ad emendas vestes.

Oro te ut mihi mutuò det { denarium. / candelam. / chartam papyri. }

Pete ab alio quodam, mihi ipsi enim vix sufficit.

ALIUS.

Quota est hora { Prima. / Secunda. / Tertia. / Quarta. / Quinta. }

Imminet hora decima.

Ἐξεῤῥύησεν { ἡ ὥρα } ἑβδόμη.
Παρῆλθεν { ἡ ὥρα } ὀγδόη.
Οὐκ ἠρίθμησα τὰς ὥρας.
Τὸ ὡρολογεῖον διαμαρτάνει.
Διαμαρτάνεις τοῦ ἀριθμεῖν.
Τὸ κλέψαμμον ἵσταται.
Κίνει τὸ κλέψαμμον.
Ἐπανόρθου { τὴν ἐπιστολὴν / τὴν γραφὴν / τοὺς στίχους } μου.
Δέομαί σου ἀναγινώσκειν τὴν γραφὴν τὴν ἐμὴν, ἐὰν σφάλμα τι εὕρῃς, αἱρεῖν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ αἰτῆσαι τὸν διδάσκαλον.

Εὐδία ἤδη ἐστί.
Ὁ οὐρανὸς παρακαλεῖ πρὸς τὸ παίζειν.
Ἐξέλθωμεν παίζειν.
Οὐκ ἔξεστι παίζειν ἄνευ ἐξουσίας.
Χρὴ πέμπειν τινὰ ὃς τῆς τοῦ παίζειν ἐξουσίας ἡμῖ[ν] τυγχάνοι.
Πορευέσθω ὁ Παῦλος, πολυλόγος γάρ ἐστι καὶ το[λ]μηρός.
Οὐδεὶς πρὸς ταύτην τὴν πρεσβείαν ἱκανώτε[ρ]ός ἐστι τοῦ Πέτρου.
Ἴθι Πέτρε αἰτῆσαι ἡμῖν τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.
Πορευέσθω ὅστις βούλεται, ἐγὼ βούλομαι μᾶλλον ἀπ[ο]ρῆσαι, ἢ αἰτῆσαι.
Πορεύου ὦ φίλτατε, πολλῆς χάριτος παρὰ πάντ[ων] ἡμῶν τευξόμενος.
Ἐπεὶ τοσοῦτον αἰτεῖτε, χαρίσομαι ταῖς δεήσεσι[ν] ὑμετέραις:
Χαῖρε κύριε, διδάσκαλε.

Effluxit } hora { septima.
Præteriit } hora { octava.

Non numeravi horas.
Horologium aberrat.
Aberras numerando.
Cleplammon subsistit.
Move cleplammon.

Emenda { epistolam meam.
Emenda { scriptum meum.
Emenda { versus meos.

Rogo te, ut relegas scriptum meum, & si quid errati deprehenderis, tollas.

ROGANDI PRÆCEPTOREM *formulæ.*

Nunc aer serenus est.
Cœlum invitat ad ludendum.
Exeamus lusum, vel ad ludendum.
Non licet ludere, absque veniâ.
Mittendus est quispiam, qui ludendi veniam nobis impetret.
Eat Paulus, nam benè linguax est, & audax.

Nemo ad hanc legationem magis idoneus, quàm Petrus.
I Petre oratum nobis ludendi veniam.
Eat qui volet, ego carere malo, quàm rogare.

I quæso, ab omnibus nobis magnum initurus gratiam.
Quandoquidem tantopere id contenditis, obsequar precibus vestris.
Salve Domine, Præceptor.

Χαῖρε καὶ σὺ Πέτρε.
Οἱ μαθηταί σου αἰτοῦσι φιλανθρωπίαν σου τοῦ παίζειν ἐξουσίαν.

Διδάσκαλος.

Παιζέτωσαν, ἀγεληδὸν ἐν τόπῳ τεταγμένῳ, καὶ ἐ[…] καιρῷ οἴκαδε ἀνελθέτωσαν εἰς πόλιν.
Ἀμφὶ ὥραν πέμπτην ἐπανελθέτωσαν εἰς πόλιν.

Παιδάριον.

Εὐφραινώμεθα, ἐτύγχανον ἐξουσίας, καίπερ δυσχερῶ[…] ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ φυλακτέον ἐστι, μήτ[…] ἀμβλάνωμεν.
Περὶ δὲ τῆς παιδιᾶς ἡμεῖς ἐν τῷ πεδίῳ βουλευσόμεθα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΟΙΣ[…] Συμμαθηταῖς συλλαλεῖν.

Πόθεν ἔρχῃ οὕτω πρωΐ;
Ἐκ τοῦ κοιτῶνος ἡμῶν.
Πότε ἀνέστης;
Μικρὸν πρὸ τῆς ὥρας ἕκτης.
Τίς ἐξήγειρέ σε;
Πατήρ. Μήτηρ. Ἀδελφός. Ἀδελφή.
Προσεκύνησας τῷ Θεῷ;
Προσηύχου τῷ Θεῷ;
Ὅτε πρῶτον ἐκτένισα τὰς τρίχας, καὶ ἐνιψάμην τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὸ στόμα, προσηυχόμην.
Πῶς προσηύχου;
Κάμψας τὰ γόνατα καὶ συνθεὶς τὰς χεῖρας, διεξῆλθον τὴν δεκάλογον, καὶ Σύμβολον ἀποστολικὸν, καὶ τὴν προσευχὴν Κυριακὴν, καὶ προσέθηκα τὴν προσευχὴν γνώριμον μετὰ τῆς εὐχαριστίας.
Ποίᾳ διαλέκτῳ εἴωθας προσεύχεσθαι.

Salve & tu Petre.
Discipuli tui crant tuam humanitatem ludendi veniam.

Præceptor.

Ludant, sed gregatim in loco ad id destinato, & maturè se domum recipiant.
Sub horam quintam redeant in urbem.

Puer.

Simus hilares, impertivi veniam, quanquam ægrè; sed interim cavendum est ne quid peccemus.
De lusus genere in campo consultabimus.

COLLOQUENDI CUM CONdiscipulis Formulæ.

Unde venis tam manè?
Ex cubiculo nostro.
Quando surrexisti?
Paulò ante horam sextam.
Quis excitavit te?
Pater. Mater. Frater. Soror.
Adorasti Deum?
Egisti Deo gratias?
Cum primùm pexui crines, & manus, faciem ac os lavi, precatus sum.

Quomodo precatus es?
Flexis genibus, & conjunctis manibus, recitavi Decalogum, Symbolum Apostolicum, Orationem Dominicam, & addidi notam precationem, cum gratiarum actione.
Quâ linguâ soles precari?

Aliàs

Τότε μὲν τῇ ϖαβικῇ, τότε καὶ τῇ Ῥωμαϊκῇ, ἐνίοτε καὶ Ἑλληνικῇ.

Εὐσεβῶς ἅμα καὶ καλῶς ποιεῖς ὦ φίλε παῖ· Φρόντισον ὅπως τοῦτο τοῦ ἔργου σου μέρος οὐ πώποτε παραλείψῃς.

Φροντίσω μὲν ἀκριβῶς, Θεοῦ διδόντος, μεμνημένος τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, Χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

Ἔτι καὶ, Δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Ποῦ πορεύῃ; Οἴκαδε πορεύομαι.

Οὐχὶ ἕτοιμος εἶ λόγον δοῦναι τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς σου;

Ἕτοιμός εἰμι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Δὸς οὖν λόγον, καὶ θάρσει.

Τῇ ὥρᾳ { ἕκτῃ / ἑβδόμῃ / ὀγδόῃ } ἠκούσαμεν { Κικέρωνος. / Τερεντίου. / Ἰσοκράτους.

Ἀκηκόαμεν ἐξηγηθῆναί τι ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς.

Τῇ ὥρᾳ ἐννάτῃ ἠσκήσαμεν τὴν γραφικὴν δύναμιν

Διὰ μνήμης φέρεις τὴν ἀνάγνωσιν;

Μικροῦ δεῖν. Ὀλίγου δεῖν. Σχεδόν.

Ἆρ' οὖν ἐθέλεις ὅπως ἀναλάβωμεν μετ' ἀλλήλων

Μάλιστα ἐθέλω.

Ἄρχου οὖν. Ποιοῦ τὴν ἀρχήν.

Ποιήσομαι ἀσμένως, ἀλλὰ σὺ πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα ἐπανορθώσῃς, εἴ τι ἁμαρτήσω.

Ἤδη { ἅπαξ / δὶς / τρεῖς / τετράκις / πεντάκις / ἑξάκις / ἑπτάκις / ὀκτάκις / ἐννάκις / δεκάκις } ἥμαρτες.

Aliàs vernaculâ, aliàs Latinâ, nonnunquam etiam Græcâ.
Piè & rectè facis chare puer. Tu cura ut hanc officii tui partem nunquam negligas.
Dabo operam ſedulò, Deo dante, memor dicti Chriſti. Sine me nihil poteſtis facere.
Item, Oportet ſemper orare, & non defatigari.
Quò vadis? Domum eo.
Eſne paratus ad reddendam rationem ſtudiorum tuorum?
Paratus ſum, ut mihi videor.
Redde igitur rationem, & ſis præſenti animo.

Hora	ſextâ ſeptimâ octavâ	audivimus	Ciceronem. Terentium. Iſocratem.

Audivimus aliquid explicari in epiſtolis.
Horâ nonâ exercuimus ſtylum.
Tenes memoriâ prælectionem?
Propemodum. Ferè. Propè.
Viſne repetamus unà.
Maximè velim.
Incipe igitur. Ordire tu.
Faciam libenter, ſed tu attentè auſculta ut corrigas, ſi quid peccavero.

Jam	ſemel bis ter quater quinquies ſexies ſepties octies novies decies	erraſti.

Me

Ὦ τάλαν ἐγὼ, ἐνόμιζον καλῶς εἰδέναι.

Τὸ αὐτὸ καὶ ἐμοὶ εἴωθε συμβαίνειν, ὅτε ἡ μνήμη οὐχ ἅλις ἐστήρικται.

Μακάριος, ὅστις μνήμην ἀγαθὴν ἔχει.

Μέγα ὡς ἀληθῶς εὐεργέτημα.

Ἀλλ᾽ ὁ χρόνος διέρχεται, ἄκουε οὖν μου νῦν. Ἀκούω. Ἀναγόρευε.

Μαθητής.

Αἰδέσιμε γραμματοδιδάσκαλε, ἀνάγκη τις ἀναγκάζει με ἐπισκέπτεσθαι.
{ τὴν πατρίδα,
τοὺς γονεῖς,
τοὺς συγγενεῖς, }
ὃ ἵνα μ συγχωρ δέομαί σ

Διδάσκαλε αἰδέσιμε, ἐγὼ ἔτη τινὰ ὑπὸ τ ῥάβδῳ σου ἐν τοῖς γράμμασι διατρίψας, φιλικῶς κ πιστῶς ὑπὸ σοῦ ἐδιδάχθην. Νῦν καὶ τοῖς γονεῦσι, τοῖ φίλοις, τοῖς ἐπιτρόποις ἀρέσκει, ἐμὲ ἐντεῦθεν ε ἀκαδημίαν τινὰ ἀπελθεῖν, ὅπου πλείω μανθάνειν καὶ ὕστερον τῷ Θεῷ ἐν κλήσει τινὶ καλῇ χρησιμώτερον δουλεύειν, καὶ ἄλλοις ἀνθρώποις λυσιτελεῖν δυναίμην. Διὸ πολλὴν σοι ἔχω χάριν, ἀντὶ πολλῶ εἰς με εὐεργεσιῶν σου, καὶ ὑπισχνοῦμαι μὴ μόνον ἐκείνων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον μνημονεύσειν, ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι εὐχαρίστῳ ψυχῇ, κα γλώσσῃ ἐγκωμιάσαι μέλλειν.

Γραμματοδιδάσκαλος.

Κεχαρισμένη μοί ἐστι, ὦ φίλτατε νεανίσκε, ἡ δήλωσις τῆς σωφροσύνης καὶ εὐχαριστίας σου, ἣν τούτῳ τ λόγῳ σου ἐπιδείκνυεις. Εἴθε καὶ ἐν τούτῳ τῷ διεφθαρμένῳ αἰῶνι, καὶ τοῖς βλαβεροῖς τῆς νεότητος τρόπο πλείους τοιοῦτοι εἶεν, τὴν σὴν ἐν τῷ μανθάνειν τ γράμματα, καὶ τῷ διοικῆσαι τοὺς τρόπους, σπουδ μιμούμενοι. Ἐγὼ δὲ μόνον ἀσμένως σοῦ τοῦ ἀπελ

Me miserum, putabam me præclarè tenere.

Idem & mihi solet accidere, cum memoria non satis confirmata est.

Fœlix qui memoriâ bonâ præditus est.

Magnum reverà beneficium.

Sed tempus abit; audi igitur & nunc me. Audio. Recita.

Discipulus.

Observande Ludimagister, necessitas quædam cogit me invisere { patriam, parentes, cognatos, } Quod ut mihi per te liceat, oro.

Præceptor venerabilis, ego aliquot jam annis sub tua ferula bonis literis operam navans, diligenter & fideliter à te institutus sum: Nunc verò parentibus, amicis, tutoribus meis visum est, ut hinc me ad Academiam aliquam conferam, ubi ampliorem ingenii cultum capere, & Deo posteà in functione aliqua honesta utilius servire, & aliis hominibus prodesse possim. Quare tibi gratias ago maximas pro plurimis tuis in me beneficiis, & polliceor, me illa non solum perpetuò meminisse, sed etiam apud omnes bonos gratâ mente & linguâ prædicare velle.

Ludimagister.

Grata mihi est, charissime adolescens, significatio modestiæ & gratitudinis tuæ, quam hac tuâ oratione declaras. Utinam verò, hoc corrupto seculo, & his perditis juventutis moribus, plures tales essent, qui tuam diligentiam in discendis literis, & regendis moribus imitarentur. Ego verò non solùm libenter tibi abeundi

εἰς τὴν παιδία ἐξουσίαν δίδωμι, ἀλλὰ καὶ Θεὸν αὐτῶν, ὕστερόν σε κυβερνῆσαι καὶ εὐθύνειν, ἵνα, ὥσπερ καλῶς ἦρξω, οὕτω καὶ ποιῶν διατελέσῃς· οὐδὲ σεαυτὸν τοῖς τῶν φαύλων ἀνθρώπων, πολλῶν μὲν πανταχοῦ ὄντων, παραδείγμασι καὶ ὁμιλίᾳ διαφθαρῆναι ἐάσῃς· ἵνα μικρῷ ὕστερον τῇ μὲν ἐκκλησίᾳ ὠφέλεια, καὶ τῇ πολιτείᾳ, τῇ δὲ παιδὶ καὶ τοῖς φίλοις δόξα, τοῖς καὶ γονεῦσιν ἡδονὴ καὶ παραμυθία ὢν τυγχάνῃς.

Ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

ἌΛΛΟΣ.

Τί πράττεις; { Ἧμαι. / Οὐδὲν πράττω.

Ὁρῶ. Ἀλλὰ πῶς ἔχει τὰ πράγματά σου;

Οὐκ ἄλις εὐδαιμόνως· Κάκιστα ἔχει.

Ἴσως σοι περὶ σπουδαῖα, ἀσχολουμένῳ ἐντυγχάνω.

Μᾶλλον καὶ σχολάζοντι. Ἤδη γὰρ ἔλαβέ με τῆς σχολῆς κόρος, καὶ συνομιλοῦ ἐπεθύμησα.

Ἴσως { ἐμποδίζω / ταράττω } τὰ πράγματά σου.

Μᾶλλον καὶ τὸν τῆς σχολῆς κόρον ἀφαιρεῖς.

Σύγγνωθι εἰ οὐκ ἐν καιρῷ σοι ἐνέτυχον.

Ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ προσέρχῃ.

Ἡ ἄφιξίς σου πάνυ μοι ἡδεῖά ἐστι.

Ἴσως σπουδαῖόν τι μετ' ἀλλήλων πράττετε, ὃ μὲν ἐγὼ οὐ βουλοίμην ἐμποδίζειν.

Ἀλλὰ περὶ σοῦ ἐποιούμεθα τοὺς λόγους.

Ῥᾳδίως πιστεύω, καὶ γάρ μοι δεῦρο βαδίζοντι ὑπερβαλλόντως ἤχησε τὸ οὖς.

Πότερον; Τὸ ἀριστερόν. Ἀφ' οὗ στοχάζομαι, οὐδὲν καλὸν περὶ μου εἰρημένον εἶναι.

Μᾶλλον καὶ πάντα κάλλιστα.

Ἀλλὰ τί τοῦτό ἐστι;

Φασὶ

in patriam veniam do: ſed etiam DEUM oro, ut deinceps te regat & gubernet, ut ſicut pulchrè incepiſti, ita pergas, nec te pravorum hominum, quorum ubique magna copia eſt, exemplis & ſodalitio corrumpi ſinas, ut paulò poſt, Eccleſiæ, & Reipublicæ emolumento, patriæ & amicis honori, parentibus verò voluptati & ſolatio eſſe poſſis.

Vade in pace.

ALIUS.

Quid agis? { Sedeo. / Nihil ago.
Video. Sed quomodo ſe habent res tuæ?
Non ſatis feliciter. Peſſimè habent.
Fortaſſis te occupatum ſeriis negotiis interpello.
Imò maximè vacuum. Jam enim me ceperat otii tædium, & congerronem deſiderabam.
Fortaſſis { interturbo / impedio } tua negotia.
Imo tædium otii diſcutis.
Da veniam, ſi te parum in tempore interpellarim.
Imò in ipſo tempore advenis.
Adventus tuus eſt mihi vehementer gratus.
Fortaſſis aliquid ſeriæ rei inter vos agitur; cui ego nolim eſſe impedimento.
Imò de te locuti ſumus.
Facilè credo, nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.
Utra? Siniſtra. Unde conjicio nihil magnificè de me fuiſſe dictum.
Imò nihil non honorificum.
Sed quid eſt bonæ rei?

Φασί σε κυνηγετὴν γεγυμνασμένον.

Καὶ ἤδη ἐντὸς δικτύων μου ἐστὶν ἡ λεία, ἣν ἐθήρευον.

Τίς ἄρα;

Χαρίεσσα κόρη, ἣν μεταύριον γαμήσω. Διὸ δέομαι ὑμῶν τότε τῇ ὑμετέρᾳ παρουσίᾳ τὸν γάμον μου κοσμῆσαι.

Τίς δέ ἐστι νύμφη;

Δωροθέα, ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐκκλησιαστοῦ θυγάτηρ.

Ταύτης σοι εἰκότως συγχαίρομαι· οὐ μόνον γὰρ καλή ἐστιν, ἀλλὰ καὶ εὖ τεθραμμένη, καὶ πρὸς τὸ οἰκουρῆσαι ἄριστα πεπαιδευμένη.

Οἰκιακὸς διαλογισμός.

Ὦ παιδάριον, οὐδεὶς ἐκπορεύεται;

Οὗτος οἶμαι διαῤῥήξει τὴν θύραν. εἰκὸς οἰκεῖόν τινα εἶναι.

Ὦ φίλε, τί κομίζεις, φίλε Πέτρε;

Ἐμαυτόν.

Σὺ δήπου πρᾶγμα οὐ πολλοῦ ἄξιον δεῦρο ἐκόμισας.

Καίτοι πολλὰ ἀνήλωσεν εἰς με ὁ πατήρ μου.

Πιστεύω αὐτὸν πλείω εἰς σε δαπανῆσαι, οὐ κατὰ τὴν ἀξίαν.

Ἀλλ' οὐχὶ Ἰωάννης οἴκοι ἐστί;

Οὐκ ἀκριβῶς οἶδα, ἀλλὰ εἶμι βλεψόμενος.

Ἢ μᾶλλον, ἴθι σὺ } οἴκοι ἐστί.
ἐρωτήσων, εἰ } ἐθέλει ἤδε οἴκοι εἶναι.

Ὦ Πέτρε, οἴκοι εἶ; Οὐκ εἰμί.

Ἀναίσχυντε, οὐχὶ ἀκούω σου λαλοῦντος;

Μᾶλλον καὶ σὺ ἀναισχυντότερος· νεωστὶ γὰρ τῇ σῇ θεραπαίνῃ ἐπίστευσά σε οἴκοι οὐκ εἶναι, καὶ σὺ οὐ πιστεύεις ἐμοὶ αὐτῷ.

Δίκαιον λέγεις, ἴσον γὰρ ἴσῳ ἐπιφέρεις.

Ἀλλὰ σύ μοι δοκεῖς κοχλίου βίον ζῆν.

Διὰ τί;

Ὅτ

Aiunt te venatorem factum esse.
Imò jam intra casses meos est præda quam venebar.
Quænam ?
Lepida puella, quam perindie ducturus sum. Ideo oro vos, ut tunc vestrâ præsentiâ nuptias cohonestetis.
Quænam est sponsa ?
Dorothea Concionatoris nostri filia.
De hac meritò tibi gratulamur ; nam non solùm pulchra est, sed etiam benè educata, & ad domi manendum, ac curanda negotia domestica, optimè instituta.

Domestica confabulatio.

Heus puer, nemo huc prodit ?
Hic opinor effringet fores. Verisimile est familiarem aliquem esse.
O amice, Quid adfers, mi Petre ?
Me ipsum.
Tu certè rem haud magni pretii huc attulisti.
Atqui magno constiti patri meo.
Credo eum sumptus majores in te fecisse quàm pro dignitate.
Sed estne Johannes domi ?
Non certò scio, Sed abeo visum.
Vel abi tu potius interrogatum, an { domi sit. / velit jam domi esse.
Heus Petre, num es domi ? Non sum.
Impudens, non ego audio te loquentem ?
Imò tu impudentior. Nuper enim ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non credis mihi ipsi.
Æquum dicis. Nam par pari refers.
Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere.
Quid ita ?

Ὅτι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἴκοι καθέζῃ, καὶ μηδαμόσε ἕρπεις.
Ἔστι μὲν, ὃ πράττω οἴκοι, ἔξω τῆς οἰκίας οὐδέν μοί ἐστι πρᾶγμα, καὶ εἴ τι ἂν εἴη, ὅμως αὐτὴ αἱρεῖ με ἡμέρας τινὰς τοῦ δημοσίου ἂν ἀπείργοι.
Ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι εὔδιος ὁ οὐρανός ἐστι, καὶ παρακαλεῖ ἐπὶ τὸ περιπατεῖν.
Εἰ περιπατῆσαι ἀρέσκει, οὐκ ἀναίνομαι.
Ἀδιαλείπτως παρακαθίζεις τοῖς βιβλίοις.
Ἀμείβω σπουδῇ ἐκτήκη σεαυτόν.
Ἐθέλω σπουδῇ ἐκτήκεσθαι μᾶλλον, ἢ τῷ ἔρωτι.
Οὐχὶ ἐστὶ ὁ περίπατός σοι ἡδὺς ἐγένετο;
Ἐγὼ μὲν καθ' ὑπερβολὴν αὐτῷ ἥδομαι.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΆΛΟΓΟΣ.

Εὔχομαί σοι πολλὴν εὐτυχίαν.
Καὶ ἐγώ σοι διπλοῦν εὔχομαι πᾶν, ὅτι εὔχῃ ἐμοί.
Τί πράττεις; Συνομιλέω.
Τί; Συνομιλεῖς μόνος;
Ναὶ ἥδιστα συνομίλῳ συνομιλῶν τυγχάνω.
Τίνι;
Τῷ { ἁγίῳ Παύλῳ. / Κικέρωνι.
Τοῦτο μὲν πολλάκις πράττεις.
Ἀλλὰ τὸ ποικίλον ἡδύ.
Σὺ μὲν ἀδιαλείπτως } ἐν τοῖς γράμμασι
Σὺ μὲν νύκτας καὶ ἡμέρας } διατρίβεις.
Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς τῶν γραμμάτων κόρος.
Ἀληθὲς μὲν, ἀλλὰ μέτρον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον.
Οὐδὲν ἡδὺ ἀδιάλειπτον ὄν.
Κατὰ τὸ εἰωθός σοι ποιεῖς.
Καταγελᾷς μου, ὡς εἴωθας.

Quia perpetuò domi ſedes, nec uſquam prorepis.
Eſt quod agam domi, foris nihil eſt negotii, & ſi quid eſſet, tamen hæc aura me dies aliquot à publico cohibuiſſet.
Sed nunc ſerenum eſt cœlum, & invitat ad deambulandum.
Si proambulare lubet, non recuſo.
Nimium aſſides libris.
Immodico ſtudio te maceras.
Malo ſtudio marceſcere, quàm amore.
Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio?
Ego quidem vehementer eâ delectatus ſum.

ALIUS DIALOGUS.

Opto tibi multam felicitatem.
Et ego tibi conduplicatum opto quicquid optas mihi.
Quid agis? Confabulor.
Quid? Confabulare ſolus?
Certè cum lepidiſſimo congerrone confabulor.
Quo?
Cum { Divo Paulo. / Cicerone. }
Iſtud quidem ſæpè facis.
Sed varietas grata eſt.
Tu perpetuò. / Tu noctes & dies } literis incumbis.
Nulla eſt literarum ſatietas.
Verum eſt: ſed modus in omnibus optimus.
Nihil ſuave quod perpetuum.
Tuo more facis.
Rides me, ut ſoles.

Αὗται αἱ βίβλοι κονιορτῷ κεκαλυμμέναι μαρτυροῦσι τὴν ἐμὴν { ἐν γράμμασι διατριβήν. / περὶ τὰ γράμματα σπουδήν.

Μετὰ σπουδῆς / Σπουδῇ } λαλῶ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ προστάττειν καὶ ὑπισχνεῖσθαι.

Δέομαί σου, τοῦτο τὸ πρᾶγμά σοι μέλειν.
Ἀξιῶ σε ὡς δύναμαι μάλιστα τούτου τοῦ πράγματος φροντίζειν.
Εἰ με ἀγαπᾷς, τοῦτο ἐπιτελέσεις πιστῶς καὶ ἐπιμελῶς.
Ἐγώ σοι τοῦτο ἐξεργάσομαι, καὶ μὴν ὡς ὅτι τάχιστα.
Τὸ ἐκβὰν οὐ δύναμαι κατεργάζεσθαι, τοῦτο ὑπισχνοῦμαι ἐμοὶ οὐδὲ πίστιν οὐδὲ σπουδὴν ὑπολείψειν.
Τῷ λόγῳ οὐδὲν ὑπισχνοῦμαι, ἀλλὰ τῷ ἔργῳ διαπράξομαι πᾶν ὅ,τι ἐστὶ φίλου γνησίου, καὶ παντὶ θυμῷ εὔνου.

Διὰ τί οὐκ ἐπισκέπτῃ;

Διὰ τίνα αἰτίαν τοσοῦτον χρόνον ἡμᾶς οὐκ ἐπισκέπτῃ;
Τί συνέβη, ὅτι πολλὴν ἤδη χρόνον ἐφ' ἡμᾶς οὐκ ἦλθες;
Τί διεκώλυσέ σε συχνὸν ἤδη χρόνον προσιέναι πρὸς ἡμᾶς;

Οὐκ ἐξῆν.

Οὐκ ἐξῆν διὰ ἀσχολίας.
Οὐχ ὑπῆρξέ μοι σχολή.
Ἐθέλησα μὲν, ἀλλὰ οὐκ ἐδόθη μοι ἐξουσία.
Αἱ ἀσχολίαι, αἷς ἐμπεπλεγμένος ἦν, οὐκ εἴασαι ἀσπάζεσθαί σε.
Δέχομαι μὲν τὴν ἀπολογίαν σου, ἀλλὰ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ, ἵνα μὴ πλεονάκις αὐτῇ χρήσῃ.

Ἡ

Ipsi libri pulvere obdu-
cti testantur.
{ meam in studiis diligentiam.
{ de meâ in studiis diligentiâ.

Seriò / Ex animo } loquor.

MANDANDI AC POLLIcendi formulæ.

Quæso, ut hæc res tibi cordi sit.
Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ sit.
Si me amas, hoc efficias fideliter & diligenter.
Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem propediem.
Eventum præstare non possum, illud polliceor, mihi nec fidem, nec studium defuturum.
Oratione nihil polliceor, sed re præstabo, quicquid est amici sinceri, & ex animo bene volentis.

Cur non visis?

Propter quam causam tam diu nos non invisis?
Quid accidit, quòd tam longo tempore ad nos non accesseris.
Quid obstitit, quo minùs jam diu ad nos veneris?

Non licuit.

Non licuit per occupationes.
Non fuit mihi otium.
Volui equidem, sed non data est mihi facultas.
Negotia quibus implicatus eram, non patiebantur ut te salutarem.
Accipio tuam excusationem, sed hac lege, ne sæpius utaris.

Excu-

Ἡ ἀπολογία σου δικαιοτέρα ἐστὶν ἢ βουλοίμην ἄν, καὶ γὰρ ἡ νόσος αἰτία ἐγένετο.

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀποδέχομαι τὴν ἀπολογίαν σου, ἐὰν τὸ παραλελειμμένον πυκναῖς ὁμιλίαις ἀναπληρώσῃς.

Τὸ Συμβεβηκός.

Τὸ πρᾶγμα ἀπέβη βέλτιον τῆς δόξης.

Πλεῖον ἐτύγχανον, ἢ ἂν ἐτόλμησα εὔχεσθαι.

Πᾶν τὸ πρᾶγμα ἐκβέβηκε κατὰ τὴν εὐχήν.

Χάρις.

Χάριν σοι καὶ ἔχω καὶ ἕξω, μέχρι ἂν ζῶ μεγίστην.

Ὑπὲρ ταύτης τῆς εὐεργεσίας σου ἴσην ἔχειν χάριν μόγις δύναμαι, ἀποδοῦναι οὐδαμῶς.

Ὅτι τὸ ἐμὸν πρᾶγμά σοι μέλει, ἀγαπῶ σε καὶ χάριν ἔχω.

Πασῶν τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς μετὰ πολλὰς σὺ εὐεργέτησάς με, αὕτη ἡδίστη τυγχάνει οὖσα.

Ἀπόκρισις.

Μείζων ἐστὶν ἡ φιλία ἡμῶν, ἢ ἵνα σὺ ἐμοὶ, ἢ ἐγώ σοι ὑπέρ τινων εὐεργεσιῶν, ὀφείλω χάριν ἔχειν.

Ἑαυτὸν εὐεργετεῖ ὁ φίλον εὐεργετῶν.

Ὁ φίλον εὐποιῶν, οὐκ εὐεργετεῖ, ἀλλὰ δανείζει.

Εἰ μετ᾽ ἀληθείας ἀποδέχῃ τὴν εἰς σε ὑπάρχουσαν εὐεργεσίαν μου, χρῶ πλεονάκις.

ἌΛΛΟΣ.

Ἀριστήσεις } σήμερον οἴκοι;
Δειπνήσεις }

Excusatio tua justior est quàm vellem, siquidem morbus fuit in causa.

Hac lege accipio excusationem tuam; si quod neglectum est, c.ebris alloquiis compenses.

Successus.

Res successit opinione meliús.

Plus impertivi quàm ausus fuissem optare.

Res omnis cecidit ex sententia.

Gratia.

Gratiam tibi & habeo, & habiturus sum, quoad vivam maximam.

Pro isto tuo beneficio pares agere gratias vix possum, referre nequaquam.

Quòd meum negotium tibi cordi est, amo te, & habeo gratiam.

Ex omnibus beneficiis, quæ tu plurima in me contulisti, hoc est longè gravissimum.

Responsio.

Major est nostra necessitudo, quàm ut vel tu mihi, vel ego tibi p.o ullo beneficio debeam gratias agere.

Qui amico benefacit, sibi est beneficus.

Qui benè meretur de amico non dat beneficium, sed fœnerat.

Si ex animo probas officium in te meum, fac utare sæpius.

ALIUS.

Prandebis } hodie domi?
Cœnabis }

Opor-

Δεῖ με { πενθερῷ / πενθερᾷ / γαμβρῷ / κηδεστῇ / ὑπάτῳ } { συναριστᾷν. / συνδειπνεῖν.

Εἰς τὴν αὔριον οὖν σε ἐπὶ { ἄριστον / δεῖπνον } καλέω.

Δέομαί σου αὔριον μετ' ἐμοῦ { ἀριστᾷν. / δειπνεῖν.

Δέδια μὴ οὐ δύναμαι.
Ὡς οὐ δύναμαι, δέδοικα.
Ἐλεύσομαι, εἰ ἔξεσται.
Ἀλλὰ δέδια, μὴ οὐκ οἷός τ' εἰμι.
Διὰ τί; Τίνος ἕνεκα;
Διὰ τίνα αἰτίαν;
Τί κωλύει σε ἐλθεῖν;
Τότε μὲν ἐμοὶ οἴκοι μενετέον ἐστίν.
Αὔριόν μοι ἐξελθεῖν οὐκ ἔξεσται.

Αὐτὸς μὲν τότε { συναρίστους / συνδείπνους } τινὰς ἀναμένω.

Οὐ δύναμαι ὑπισχνεῖσθαι.
Οὐχ οἷός τ' εἰμι ἐπαγγέλλεσθαι.
Ἐλεύσομαι, ὅταν ἑκατέρῳ ἡμῶν δόξῃ μάλιστα εἶναι ἁρμοστόν.
Ἀλλὰ ἐγώ σε κατέχω, ἄλλο σε ἴσως πορευσόμενον.
Μᾶλλον καὶ ἐγώ σε, οἶμαι.
Ἀλλὰ αὔριον διὰ μακροτέρων ὁμιλήσομεν.
Αὔριον πλείω φλυαρήσομεν.
Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔρρωσο.
Ἐν τῷ μεταξὺ φρόντιζε, ὅπως ὑγιαίνῃς.

ΠΑΡΑ-

Oportet me apud { socerum / socrum / generum / affinem / consulem } { prandere. / cœnare. }

In crastinum igitur te ad { prandium / cœnam } voco.

Oro te ut cras mecum { prandeas. / cœnes.

Timeo ne non possim.
Ut possim metuo.
Veniam, si quidem licebit.
Sed metuo, ne non queam.
Quare? Cur?
Propter quam causam?
Quid obstat, quo minùs possis venire?
Tunc quidèm mihi domi manendum est.
Cras mihi exire non licebit.

Ipse tunc { comprans ores / concœnatores } aliquot expecto.

Non possum polliceri.
Nequeo promittere.
Veniam, ubi utrique nostrum videbitur esse commodissimum.
Sed ego te detineo, aliò fortassis iturum.
Imò ego te, opinor.
Sed cras latiùs confabulabimur.
Crastino die plura nugabimur.
Interim cura, ut valeas.

FORMU-

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ συγχαίρειν τῆς ἐπανόδου ἕνεκα.

Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς.

Μ. Συγχαίρω σοι { εἰς πατρίδα ἀναστρέψαντι. / τῆς ἐπανόδου εἰς πατρίδα.

Λ. Καὶ ἐγώ σοι ζῶντι, ὦ Ματθαῖε.

Μ. Ἀνέστρεψας ἡμῖν πιότερος καὶ μακρότερος ἢ ἐτύγχανες ὤν.

Ἀπῆλθες { ἀπώγων. / ἀγένειος. } ἐπανῆλθες { πωγωνίας. / μακροπώγων. / εὐγένειος.

Λ. Βουλοίμην ἂν μᾶλλον ἐπανελθεῖν σοφώτερος καὶ ἐλλογιμώτερος.

Μ. Συγχαίρομεν καί σοι καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὅτι ζωὸς καὶ εὔρωστος ἡμῖν ἀπεδόθης.

Λ. Ἐγὼ ἐναλλὰξ ἥδομαι, ὅτι σῶος ὢν ὑμᾶς σώους εὗρον.

Ὅτι σε ὑγιαίνοντα εὗρον, χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Μ. Τί σημαίνει ἐκείνη ἡ ὠχρότης; τί ἰσχνότης; τί αἱ ἐν τῷ μετώπῳ ῥυτίδες;

Λ. Ποία ἡ τύχη, τοιαύτη ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ σώματος σχέσις.

Μ. Ἆρα γε κακῶς πράττεις;

Ἆρα γε σοι ἀηδές τι συνέβη

Λ. Καίπερ οὐδένα χρόνον ἡ τύχη φιλικῶς εἶχε πρὸς ἐμὲ, ὅμως οὐδέποτέ μοι μᾶλλον, ἢ νῦν ἠναντιοῦτο.

Μ. Συναλγῶ σοι.

Λυποῦμαι διὰ τὴν συμφοράν σου.

Ἀλλὰ τί τοῦτο τὸ κακόν ἐστι;

FORMULÆ GRATULANDI
de reditus.

Matthaus & Lucas.

M. Gratulor tibi { in patriam reverso. / de reditu in patriam.

L. Et ego tibi superstiti Matthæe.

M. Rediisti nobis obesior & procerior solito.

Abiisti { sine barba, / imberbis, } rediisti { barbatus. / prolixam barbam habens. / pulchrâ barbâ præditus.

L. At quidem mallem redire prudentior & doctior.

M. Gratulamur & tibi & nobis quòd vivus & valens nobis restitutus sis.

L. Ego vicissim lætor, quòd incolumis vos incolumes offenderim,

Quòd te salvum repererim, vehementer gaudeo.

M. Quid sibi vult ille pallor? quid macies? quid in fronte rugæ?

L. Qualis fortuna, talis est & corporis habitus.

M. Nunquid malè tecum agitur?

Nunquid tibi aliquid acerbi accidit?

L. Etsi nullo fere tempore fortuna mihi favit, tamen nunquam mihi magis quàm nunc adversata est.

M. Doleo vicem tuam.

Dolet mihi calamitas tua.

Sed quid istud mali est?

L. Uni-

Λ. Πάντα τὰ χρήματα ἐναυάγησα.
Μ. Πῶ, ὦ φίλτατε;
Λ. Ἐν τῇ θαλάττῃ Βελτικῇ, ἐκ Κιμβρείας εἰς Γερμανίαν πλεύσων.
Μ. Οὐχὶ ἄδηλον ἦν, ὅτι ἀδιαλείπτως προσδέχου;
Λ. Οὐδέποτε σπουδαιότερον.
Μ. Ὁμολογεῖς τοιγαροῦν ἀληθὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, Ὁ μὴ εἰδὼς προσεύχεσθαι, μαθέτω πλεῖν.
Λ. Ὁμολογῶ καὶ γὰρ τῷ ἔργῳ πεῖραν ἔλαβον.
Μ. Καλῶς ἔχει, ὅτι αὐτὸς ἡμῖν ζωὸς ἐξεκολύμβησας· βέλτιόν ἐστι τὰ χρήματα, ἢ τὴν ζωὴν ναυαγῆσαι.
Λ. Ὁρᾷς οὖν τὴν παιδείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσφαλέστατον πλοῦτον οὖσαν, τὸν μηδὲ ἀφαιρεθῆναι δυνάμενον, μηδὲ βαρύνοντα τὸν βαστάζοντα.
Μ. Καλῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς. Ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ ἐγὼ λυποῦμαι.

Ἀσπάζεσθαι δι᾽ ἑτέρου.

Ἀσπάζου τοὺς γονεῖς μου.

Ἀσπάζου τὸν { ὕπατον / ποίμενα / πενθερὸν / κηδεστὴν } παρ᾽ ἐμοῦ.

Ποῖ βαδίζεις Νικόλαε;
Ἰθὺς τῆς πατρίδος.
Στῆθι πρὸς ὀλίγον, ἔστιν ὃ σοι ἐπιτάττω.
Ἀλλὰ πεζῷ οὐχ ἁρμόττει φορτίον.
Οὐκ ἐπιθήσω σοι μέγα βάρος.
Τί δὲ τοῦτο ἐστί;
Ἵνα πάντας τοὺς διδασκάλους, καὶ τοὺς οἰκείους μου, τοὺς ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ Ῥοστοχικῇ, παρ᾽ ἐμοῦ φιλικῶς ἀσπάσῃ.
Εἰ μηδὲν ἄλλο φορτίον ἐπιτίθης, πλὴν ἀσπασμοὺς, ῥᾳδίως διακομίσω.
Ἐγὼ δὲ ἵνα μὴ ἀμισθὶ τοῦτο ποιῇς, εὔχομαί σοι Χριστὸν τῆς ὁδοῦ συνακόλουθον εἶναι.

Ὅτι

L. Universæ pecuniæ naufragium feci.
M. Ubinam chariſſime?
L. In mari Baltico, ex Dania in Germaniam navigaturus.
M. Non dubium igitur eſt, quin diligenter oraveris.
L. Nunquam diligentiùs.
M. Fateris igitur verum eſſe quod dicitur, Qui neſcit orare, diſcat navigare.
L. Fateor, nam reipſa expertus ſum.
M Benè habet, quod ipſe nobis vivus enataſti.
Melius eſt pecuniæ, quàm vitæ jacturam facere.
Vides igitur doctrinam & virtutem tutiſſimas divitias eſſe, quæ nec eripi poſſunt, nec gravant circumferentem.
L. Pulchrè tu quidem philoſophatis, interim tamen ego ringor.

Salutare per alium.

Saluta parentes meos.

Saluta { Conſulem / Paſtorem / Socrum / Affinem } meo nomine, vel meis verbis.

Quò vadis Nicholae?
Rectà in patriam.
Reſiſte pauliſper, eſt quod tibi mandem.
Sed pediti non convenit ſarcina.
Non imponam tibi magnum onus.
Quid autem rei eſt?
Ut omnes præceptores, & familiares meos in Academia Roſtochiana, amanter ſalutes.
Si nihil aliud ſarcinæ imponis præter ſalutationes, faciliè perferam.
Ego autem, ne gratis iſtud facias, precor, ut Chriſtus tibi comes itineris ſit.

Ὅ,τι σὺ εὔχῃ, γένοιτο.

Χειρὸν γὰρ ἔχων συνοδίτην, κατὰ πάντων κινδύνων ἐξαρκούντως τετειχισμένος εἶμι οἶδα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγιείας.

Γεώργιος. Λουκᾶς.

Γ. Οὐχὶ ὑγιαίνεις; Λ. Εἰσόρα τὸ πρόσωπον. Γ. Διὰ τί οὐ μᾶλλον τὸ ἔργον κελεύεις; Ἀρά γε νομίζεις με εἶναι ἰατρόν; οὐκ ἐρωτῶ εἰ ὑγιαίνεις, καὶ γὰρ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μαρτυρεῖ σε καλῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ἀλλὰ πῶς σεαυτῷ ἀρέσκεις; Λ. Τὸ σῶμα μὲν εὖ ἔχει, ἀλλ' ἡ ψυχὴ κακῶς διάκειται. Γ. Οὐ μὲν ὑγιαίνει, ὃ τοῦτο τὸ μέρος νοσῶν. Λ. Οὕτως ἔχει τὰ ἐμά. τὸ μὲν σῶμα ὑγιαίνει ἡ δὲ πήρα ἀσθενεῖ. Γ. Ῥαδίως ταύτην νόσον ἰάσεται ἡ μητήρ. Πῶς ἔσχηκας ἕως ἄρτι; Λ. Ποικίλως, ὡς τὰ τῶν θνητῶν ἐστι. Γ. Οὐχὶ ἀεὶ εἶχες καλῶς; Λ. Κάλλιστα, δόξα τῷ Θεῷ. ἐγὼ Θεοῦ διδόντος διὰ παντὸς ἀεὶ τοῦ χρόνου ἐῤῥωμένος ἔτυχον ὤν. μέχρι τοῦ νῦν συμβαίνει μοι ὑγιαίνειν. Γ. Δότω Θεὸς τοῦτο εἶναι συνεχὲς καὶ ἴδιον ἡδόμενος τοῦτο πυνθάνομαι. συγχαίρω σοι. δόξα τῷ Θεῷ. Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὡς δύναμαι μάλιστα. Ἀλλ' οὐδὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ σοι συνέβη ἀβούλητον; Λ. Οὐδὲν, πλὴν ὅτι τῆς ὁμιλίας τῆς ὑμετέρας οὐκ ἐξῆν ἀπολαύειν.

Ἀῤῥώστως ἔχειν.

Γ. Μῶν ἐῤῥωμένος εἶ; Λ. Βουλοίμην ἄν. Οὐκ ἐῤῥωμένος εἰμὶ κατὰ πάντα, ὁπωσοῦν ἔχω τὸ σῶμα, οὐκ εὖ διάκειμαι τὸ σῶμα ὡς εἴωθα. διάκειμαι κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ. Ἑτέρως ἢ βουλοίμην ἄν. Οὕτω διάκειμαι τὸ σῶμα, ὡς εἰώθασιν οἷς πρὸς τοὺς ἰατροὺς πρᾶγμά ἐστι

Γ. Μὴ

Quod precaris, faxit Deus.
Si enim Christum itineris comitem habuero, contra omnia pericula me satis munitum esse scio.

FORMULÆ INTERROGANDI *de valetudine.*

Georgius. *Lucas.*

G. Valésne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo an valeas, nam facies ipsa loquitur te bellè valere, sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet qui istâ parte laborat. *L.* Sic habent res meæ, corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facilè isti morbo medebitur mater. Ut valuisti huc usque? *L.* Variè, uti sunt res mortalium. *G.* Fuistine semper prospera valetudine? *L.* Prosperrimâ, gratia Deo. Ego Dei beneficio perpetuò bellissimè valui. Hactenus bonâ valetudine fui. *G.* Faxit Deus & istud sit perpetuum ac proprium. Lætus istud audio. Gratulor tibi. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. Gratias ago Deo quantas possum maximas. Sed nihil interim tibi molestiæ fuit? *L.* Nihil, nisi quòd vestrâ consuetudine frui non licuit.

Malè valere.

G. Rectène vales? *L.* Vellem quidem. Non valeo per omnia. Utcunque valeo. Non admodum bene valeo corpore, ut soleo. Valeo ut Deo visum est. Secus quam vellem valeo, ut solent, quibus cum medicis res est.

 G. Aver-

Γ. Μὴ γένοιτο, ἀηδές τι λέγεις. Πρέπει σε θαρσεῖν. Χρή σε ἀνδρωδῶς διακεῖσθαι. Μεγαλοψύχως σε χρὴ τῆς νόσου ἔχειν δεῖ. Πολὺ βοηθεῖ ἐν τῇ δυστυχίᾳ ψυχὴ ἀγαθή. Τίνι νόσῳ ἐλήφθης; Τίς νόσος κατέλαβέ σε; ποίῳ νοσήματι περιέπεσες; Ποίαν νόσον ἀσθενεῖς; Λ. Οὐκ οἶδα, καὶ διὰ τοῦτο νοσῶ ἐπισφαλέστερον. Γ. Ἀληθεύεις. Ὀρθῶς λέγεις. Πρῶτον μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὑγίειαν ἐστὶ τὸ τὴν νόσον γνῶναι. Οὐδενὶ συνεβούλευσας ἰατρῷ; Λ. Πολλοῖς μέν. Γ. Τί ἀποκρίνονται; Λ. Ὁ μὲν ἀρνεῖται, ὁ δὲ λέγει, ὁ δὲ βουλεύεσθαι δεῖν οἴεται. ἐν δὲ τῷ με ταλαίπωρον εἶναι ὁμονοοῦσι. Γ. Πόσος χρόνος ἐστὶν, ἐξ οὗ πονηρῶς ἔχεις; Πόσον χρόνον ἐνόσησας; Λ. Ὀκτὼ ἡμέρας. Μικροῦ δεῖν, ὅλος ἤδη μήν ἐστι. τρεῖς, τέτταρας, ἢ πέντε μῆνας ὅλους ἀρρωστῶ. Δέκατον μῆνα τοῦτον κάμνω. ὅλον ἤδη ἔτος ἀρρωστῶ. Γ. Πειρατέον οἶμαι ἐγὼ τὴν νόσον οὐ γίνεσθαι οἰκείαν. Μῶν ὕδρωψ ἐστί; Λ. Ἀρνοῦνται. Γ. Μῶν δυσεντερία; Λ. Οὐκ οἶμαι. Γ. Μῶν πυρετός; Λ. Πιστεύω εἶναι. Γ. Ποῖός ἐστι πυρετός; Πότερον συνεχὴς, ἢ ἀμφημερινὸς, ἢ τριταῖος ἢ τεταρταῖος; Λ. Νομίζω νέον εἶναι τὸ πυρετοῦ εἶδος, ὡς ἐν τῷ νῦν πολλαὶ νέαι γίγνονται νόσοι, πρότερον ἄγνωστοι. Γ. Ἀλλ' ἄλις ἦν τῶν παλαιῶν. Λ. Οὕτως ἀρέσκει τῷ Θεῷ τὰ νέα ἁμαρτήματα νέοις νοσήμασι κολάζοντι. Γ. Πόση ἡμέρα ἀνατρέχει τὸ ἄλγημα; Λ. Πόση ἡμέρα λέγεις; Μᾶλλον καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, πλεονάκις ἢ Εὔριπος. Γ. Ὢ τοῦ κακοῦ βδελυκτοῦ. Πόθεν ἐπεσπάσω τὸ νόσημα; πόθεν νομίζεις τοῦτο τὸ κακὸν εἶναι; Λ. Τοῦ λιμοῦ. Γ. Ἀλλ' οὐκ εἴωθας τοσοῦτον εἶναι δεισιδαίμων ὥστε νηστείᾳ σεαυτὸν ἀποτρέχειν. Λ. Οὐκ ἦν εὐσέβεια, ἀλλὰ ἀπορία. Οὐ γὰρ ἐδόθη τροφή. Ἐκ ψύχους γενέσθαι οἴομαι. Ἐκ μήλων ὠμῶν τὴν τοῦ οἰσοφάγου ὠμότητα ὑπάρχειν ἡγοῦμαι. Γ. Φυλάττου μὴ ἐξ ἀμέτρου καὶ ἀκαίρου περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τοῦτο τὸ κακὸν ἐπισπάσῃς, ἢ ἐκ πότου ἀμέτρου, ἢ ἐκ μέθης. ἀλλὰ διὰ τί οὐ παρακαλεῖς ἰατρόν τινα;

Λ. Δέδια

G. Avertat Deus; rem mihi peracerbam narras. Bono sis animo oportet. Virum te præstes oportet. Forti infractóque animo contra morbum esto. Multum juvat animus in re mala bonus. Quo morbo teneris? Quis te morbus tenet? Quid habes morbi? Quo morbo laboras? L. Nescio, & ideo laboro periculosius. G. Verum dicis. Rectè dicis. Primus enim ad sanitatem gradus est novisse morbum. Nullúmne consuluisti Medicum? L. Multos equidem. G. Quid respondent? L. Alius negat, alius deliberandum censet. In hoc consentiunt omnes, me miserum esse. G. Quantum temporis est, quod te malum hoc corripuit? Quampridem habet te hic morbus? L. Octo dies. Fermè integer jam mensis est. Tres, quatuor, aut quinque integros menses malè habeo. Decimum jam mensem laboro. Integrum jam annum ægroto. G. Annitendum censeo, ne morbus fiat familiaris. Num est hydrops? L. Negant. G. Num dysenteria? L. Non arbitror. G. Num febris? L. Credo esse. G. Qualisnam est febris? Continuáne, an quotidiana, an tertiana, an quartana? L. Opinor novam esse febris speciem, ut nunc novi subinde morbi exoriuntur, antehac incogniti. G. At plus satis erat veterum. L. Ita est visum Deo nova peccata novis morbis punienti. G. Quoto die recurrit dolor? L. Quoto die narras? Imò quotidie sæpiùs quàm Euripus. G. O malum abominandum! Unde contraxisti morbum? Unde suspicaris hoc esse collectum mali? L. Ex inedia. G. At non soles usque adeò esse superstitiosus, ut te jejunio maceres. L. Non erat religio, sed inopia, non enim dabatur cibus. E frigore natum arbitror. E crudis malis contracta est stomachi cruditas. G. Vide ne ex immodico, aut intempestivo studio conciliâris tibi hoc mali, aut ex potatione largiore, aut ex ebrietate. Sed cur non accersis medicum?

bloody-flux

 L. Timeo

Λ. Δέδια μὴ θᾶττον τὴν νόσον αὐξάνῃ ἢ θεραπεύσῃ. Φοβοῦμαι μὴ ἀντὶ φαρμάκου τοξικὸν διδῷ. Γ. Δεῖ γοῦν ἐλπίδα τινὰ ὧν ἀδεῶς πιστεύοις ἄν. Λ. Εἰ χρὴ θανεῖν, βούλομαι μὲν μᾶλλον ἅπαξ τελευτᾶν, ἢ τοσούτοις φαρμάκοις ἐκψυχωθείς. Γ. Φρόντισον οὖν, ὅπως αὐτὸς σεαυτοῦ ἰατρὸς τυγχάνῃς ὤν. Εἰ ἀνδρὶ ἰατρῷ ἀπιστεῖς, εὔχομαί σοι τὸν Θεὸν ἐν ἰατροῦ μέρει εἶναι. Εἰσὶν οἱ ἐνδυσάμενοι ἐσθῆτα μοναχοῦ, ἀνερρώσθησαν Γ. Τὸ αὐτὸ ἴσως συμβέβηκεν ἄν, εἰ λεοντῆν ἐνδεδυμένοι ἂν εἶεν. Ἀλλὰ ταῦτα τοῖς ἀπιστοῦντι οὐδὲν συμφέρει. Λ. Πίστευσον οὖν, ἵνα ἀναβιώσῃς. ἄλλοί τινες ἀπηλλάχθησαν τῆς νόσου, ποιησάμενοί τινι τῶν ἁγίων ὑποσχέσεις. Λ. Ἀλλὰ οὐδέν ἐστι μοι πρὸς τοὺς ἁγίους συμβόλαιον. Γ. Τοιγαροῦν σὺ τὸν Χριστὸν ὃν μὲν πιστεύεις, αἴτει τὴν τῆς ὑγιείας χάριν. Λ Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ χάρις ἐστί. Γ. Πῶς οὐχὶ χάρις ἐστὶ, τῆς νόσου ἀπαλλαγῆναι; Λ. Ἐνίοτε τελευτᾶν βέλτιόν ἐστι. ἐγὼ δὲ τοῦ Χριστοῦ μηδὲν δέομαι πλὴν ὅτι ἂν ἄριστον ᾖ. Γ. Εὐσεβῶς σὺ μὲν φιλοσοφεῖς· ὅτε μὲν γὰρ αἰτοῦμεν τὸν Θεὸν ἀγαθὰ τὰ πρὸς τοῦτον τὸν βίον ἀναγκαῖα, ἀεὶ προσθεῖναι δεῖ τὸ, Κύριε ἐὰν θέλῃς. Πνευματικὰ δὲ καὶ αἰώνια ἀγαθὰ, ἄνευ ὁμολογίας τοῦ Θεῷ εὔχεσθαι πρέπει. Ἀλλὰ ἔρρωσο ὦ φίλε Λουκᾶ. Λ. Ἔρρωσο εἰς τὴν αὔριον καὶ σὺ, ὦ φίλτατε Γεώργιε.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΆΛΟΓΟΣ.

Γ. Οὐχὶ ἐγένετό σοι αὕτη ἡ ὁδοιπορεία εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος; Λ. Ἐγένετο μετρίως, πλὴν ὅτι οὐδεὶς τόπος ἀκινδύνως ἔχει διὰ τοὺς λῃστάς. Γ. Πεζὸς ἧκες ἢ ἱππεύς; Λ. Τὰ μὲν πεζῇ πορείᾳ, τὰ καὶ ἁμάξῃ, τὰ καὶ ἵππῳ, τὰ δὲ νηΐ. Γ. Πῶς ἔχει τὰ τῶν ἐν Γαλλίᾳ Βελγικῇ; Λ. Στασιαστικῶς. Πολλαὶ μὲν ἐκεῖ πολέμων ἀπειλαί εἰσι. Γ. Ἀλλὰ ταῦτα ἐάσωμεν, οὐδὲν γὰρ ἡμῖν καὶ τῷ Ἄρει. Τὰ δὲ σὰ πῶς ἔχει; Λ. Εὖ, καλῶς, κάλλιστα. Γ. Οὐχὶ καλῶς πράττεις;

Λ. Καλ-

L. Timeo ne citius morbum augeat, quàm curet. Metuo ne pro remedio venenum det. G. Deligendus est igitur cui tuto fidas. L. Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis excarnificari. G. Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui induti veste monachi convaluerunt. L. Idem fortassè evenisset, si leonis pelle tecti fuissent. Verùm ista diffidenti nihil conducunt. G. Fide igitur, ut revivilcas. Alii morbo levati sunt, nuncupatis alicui divorum votis. L. At ego cùm divis non paciscor. G. Proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. L. At ego an beneficium sit, nescio. G. An non beneficium est, liberari morbo? L. Nonnunquam mori felicius est. Ego autem à Christo nihil peto, nisi quod optimum sit. G. Piè tu quidem philosopharis. Cùm enim petimus à Deo bona ad hanc vitam necessaria, semper addendum est, Domine, si tu vis. Spiritualia autem & æterna bona sine ulla conditione à Deo petenda sunt. Sed vale, mi Luca. L. Vale in crastinam & tu charissime Georgi.

ALIUS DIALOGUS.

G. Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? L. Sic satis, nisi quòd nihil usquam tutum est à latronibus. G. Pedes advenis, an eques? L. Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. G. Quo in statu sunt res Belgicæ? L. Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. G. Sed hæc omittamus. Nihil enim nobis cum Marte. Tuæ res quomodo habent? L. Benè, pulchrè, optimè. G. Nonne benè tecum agitur?

Α. Κάλλιστα, εὐτυχέστατα. Γ. Οὐχὶ εὐτυχεῖς; Α. Μᾶλλον καὶ δυστυχῶ. Τὰ μὲν ἐμὰ χεῖρον ἔχειν οὐ δύναται. Γ. Οὐκ ἑάλωκας, ὅπερ ἐθήρευες; Οὐχὶ συνέβη ἡ λεία, ἣν ἐπεβούλευσας; Α. Ἐθήρευον μὲν ἀλλὰ τῆς Ἀρτέμιδος ὀργιζομένης. Γ. Οὐδεμία ἐλπὶς λοιπή ἐστι; Α. Ἐλπὶς μὲν πολλή, πρᾶγμα δὲ οὐδέν. Γ. Ὁ ὕπατος οὐδεμίαν ἐλπίδα δεικνύει; Α. Ὅλας ἁμάξας, ὅλας νῆας, ἀλλὰ πρὸς τούτοις οὐδέν. Γ. Οὐδὲν ἔτι ἔπεμψεν; Α. Ὑπέσχετο μὲν δαψιλῶς, ἀλλὰ οὐκ ἔπεμψεν ὀβολὸν οὐδένα. Ὑπισχνεῖται μὲν πολλὰ λόγῳ, ἔργῳ δὲ οὐδὲν ποιεῖ. Γ. Χρὴ οὖν τὴν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι τρέφειν. Α. Ἀλλὰ ταύτῃ οὐ πιαίνεται ἡ κοιλία. Γ. Διὰ τοῦτο δὲ πρὸς τὸ πρὸς τὸ ὁδοιπορεῖν ἐτύγχανες ὢν ἐπιτηδειότερος, οὐδὲν φορτίον ἐν τῇ ζώνῃ ἔχων. Α. Ὁμολογῶ, καὶ ἀσφαλέστερος. Οὐδένα γὰρ ὅπλα μᾶλλον ἐλεύθερα τῶν λῃστῶν ἐστιν. Ἀλλ' ἐγὼ μᾶλλον ἂν βουλοίμην καὶ τὸ φορτίον καὶ τὸν κίνδυνον. Γ. Οὐδέν σου ἀφῄρηται ἐν τῇ ὁδῷ; Α. Μῶν ἐμοῦ; Τί ἀφαιρήσεις ἀνθρώπου γυμνοῦ; Οἱ δὲ ἄλλοι μᾶλλον ἐφοβοῦντό με. Ἐξῆν ἐμοὶ γυμνῷ ὁδοιπόρῳ διὰ ὅλης τῆς ὁδοῦ ᾄδειν καὶ πεινᾶν. Γ. Ποῖ δὲ νῦν βαδίζεις; Α. Εὐθὺ τῆς οἰκίας, ἀσπασόμενος τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς γονεῖς, πολὺν ἤδη χρόνον οὐχ ὁρώμενος. Γ. Εὔχομαί σε πάντα ἐκεῖ εὑρεῖν ὑγιᾶ. Α. Εἴθε τοῦτο βούλοιτο Θεός. Οὐδὲν καινὸν συμβέβηκεν ἐν τῷ μεταξὺ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡμῶν; Γ. Οὐδὲν πλὴν ὅτι εὑρήσεις τὸν οἶκον ἐπίδοσιν εἰληφότα. Καὶ γὰρ ἡ ἀλεκτορίς σου ἔτεκέ σοι ᾠὸν καλόν. Α. Καλῶς λέγεις, ἀντὶ ταύτης τῆς ἀγγελίας δίδωμί σοι δῶρον, ταύτην τὴν καινὴν διαθήκην ἐν Λουτικίᾳ νεωστὶ κομψῶς τυπωθεῖσαν. Γ. Καλὸν, μὰ τὸν Θεὸν, εὐαγγέλιον. Ἔστι μοι τοῦτο τὸ δῶρον ὡς ἔτι ἥδιστον. Σκέψομαι δὲ ὁπόθεν σοί ποτε χάριν ἀξίαν ἀποδοῦναι δυνηθῶ. Α. Ἐξαρκούντως ἀνταποδεδωκέναι νόμιζε, εἰ ἀγαπήσεις.

Ἀ Λ-

L. Optimè, felicissimè. G. Nonne prospero fortunæ statu uteris? L. Imò maximè adverso. Res in pejora statu esse non potest. G. Non cepisti quod captabas? Non contigit præda quam venabaris? L. Venebar equidem, sed iratâ Dianâ. G. Nihil reliquum est spei? L. Spei per multum, sed rei nihil. G. Consul nihil ostendit spei? L. Tota plaustra, totas naves, sed prætetea nihil. G. Nihil adhuc misit? L. Promisit quidem largiter, sed ne obolum quidem misit. Promittit quidem multa verbis, sed re præstat nihil. G. Ergo spe alendus est animus. L. Sed hac non saginatur venter. G. Ideo autem eras ad iter expeditior, quòd nihil esset oneris in zona. L. Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversùs latrones. Sed ego malim & onus & periculum. G. Nihilne tibi ademptum est in via? L. Mihíne? Quæso quid eripias nudo? Aliis citius periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere, & esurire. G. Quò autem nunc abis? L. Rectà domum, salutaturus uxorem, & parentes jam diu non visos. G. Precor ut illic offendas omnia læta. L. Utinam ita velit Deus: nihil interim extitit novi domi nostræ? G. Nihil nisi, quòd reperies auctam familiam: nam tua gallina peperit tibi pulchrum ovum. L. Bene nuncias. Pro hoc nuncio do tibi munus, videlicet, Novum Testamentum Lutetiæ recèns eleganter excusum. G. Pulchrum, ita me Deus amet, Evangelium. Est mihi hoc munus longè gratissimum. Despiciam unde possim hoc donum pensare. L. Abundè te pensasse puta, si boni consulueris.

ALIUS

ΠΕΡΙ ΤΟΥ͂ ΤΗ͂Ν ἘΝ ΤΗ͂͂ ΦΙΛΟΣΟΦΊᾼ σπουδὴν ὀρθῶς διατάττειν.

Μαθητὴς καὶ Διδάσκαλος.

M. Ἐπιθυμῶ, ὦ Διδάσκαλε φίλτατε, συντόμως παρά σου πυνθάνεσθαι, τίνα τρόπον χρὴ τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εὐθύνειν, ἐάν γε σοὶ καὶ ἱκανὸς χρόνος γένηται. Δ. Χρόνον σὺ μὲν ἐθήρευσας, ὦ νεανίσκε, μάλιστα ἐπιτήδειον. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸν ἐλεύθερον, καὶ καλὸν πόθον σου τῶν ἐμῶν μεγίστων ἀσχολιῶν ἂν προετίμων ἀσμένως. Διόπερ ἀφέμενοι τοῦ προοιμιάζεσθαι, ἵνα καὶ τὴν φύσιν σου ἀκριβέστερον γνῶ, καὶ ἐγώ σοι τὴν ἐμὴν εὔνοιαν τὴν πρός σε μᾶλλον ἐπιδείξω, ἐμὲ περὶ ἑκάστων, ἃ εἰδέναι ἐθέλεις, ἁπλῶς ἐρώτησον. M. Εὐσεβῶς καὶ καλῶς ποιεῖς, ὦ διδάσκαλε ἐνδοξότατε, τοσαῦτα πράγματά με εὐμενῶς παιδεύειν οὐκ ὀκνῶν· πρῶτον μὲν οὖν παρά σου πυθέσθαι βούλομαι, τί τὸ πρῶτον τῆς περὶ τὰ γράμματα τὰ ἡμέτερα σπουδῆς τέλος ἐστίν, εἰς ὃ ὥσπερ εἰς σκοπὸν ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους τοῦ μαθεῖν πόνους συντείνειν δεῖ. Δ. Εὐσχημόνως σὺ μὲν περὶ τούτου ἐρωτήματος τὴν ψυχὴν ποιεῖς. Γνόντες γὰρ τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν βλέπομεν, ῥᾷον καὶ τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξαιρεῖσθαι ἐστί. Δύο δ' ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου κυριώτατα καὶ μάλιστα πρωτεύοντα ἀγαθά, οἷς πάντων ἄλλων ζώων προέχει, ὁ νοῦς καὶ ὁ λόγος, τούτων ἀκριβῶς τε καὶ ὀρθῶς ἐκπονηθέντων, οἱ ἄνθρωποι οὐ μόνον τῶν ἄλλων ζώων ἀλλὰ ἀλλήλων διαφέρουσι. Προσήκει τοιγαροῦν τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν εἰς δύο ταῦτα ἐγγύτατα καὶ ἀληθέστατα τέλη συντείνειν, ὅπως δηλονότι τῷ νῷ τῇ σοφίᾳ, ἢ τῇ τοῦ

Δύο τοῦ ἀνθρώπου πρωτεύοντα ἀγαθά. Δύο τῆς περὶ τὰ γράμματα σπουδῆς τέλη.

Θεοῦ

DE RATIONE STUDIORUM rectè instituendâ.

Discipulus & Præceptor.

D. Cupio, mi chariſſime præceptor, breviter ex te audire, quæ ſit ratio ſtudiorum rectè inſtituenda, ſi modò tibi eſt otium, et tempus his rebus commodum. *P.* Tempus tu quidem, adoleſcens, captaſti commodum. Deinde tuum illud liberale & honeſtum deſiderium vel maximis occupationibus meis anteferrem libenter. Quare omiſsâ præfatione, ut & ingenium tuum melius cognoſcam, & tibi meam erga te benevolentiam magis probem, me de ſingulis rebus, quas ſcire cupis, ſimpliciter interroga. *D.* Piè & honeſtè facis, clariſſime Præceptor, quòd me de his tantis rebus benevolè erudire non gravaris. Primùm itaque ex te cupio, quiſnam præcipuus ſtudiorum noſtrorum finis ſit, ad quem, velut ad ſcopum, omnes noſtri diſcendi labores referri debeant? *P.* Rectè tu quidem ab hac quæſtione ordiris. Intellecto enim ſcopo, & metâ ad quam tendimus, faciliùs etiam media, rectà ad iſtam metam ducentia, eligere poterimus. Duæ autem ſunt propriæ & præcipuæ hominis dotes, quibus reliquo animantium generi antecellit. *Ratio* & *Oratio*. His ſtudioſè & rectè excultis, homines non ſolùm cæteris animalibus, verùm inter ſe aliis alii hominibus præſtant. Dirigenda igitur ſunt *Studia* Literarum ad hoſce duos fines proximos & immediatos; ut *Rationem* ſapientiâ, ſeu cognitione Dei,

Duæ hominis præcipuæ dotes.

Duo ſtudiorum fines.

73

ἐπεὶ ἑώρακας πάντα ἔχοντα; Λ. Πάντα καινά, πάντα μεταβεβλημένα· ἐδόκουν εἰς ἄλλον ἐλθεῖν κόσμον. ἔτη δέκα μόλις ἀπεγινόμην, οὐκ ἄλλως ἅπαντα ἐθαύμασα, ἢ Ἐπιμενίδης ὁ τῶν ὑπνωδῶν ἄρχων, μόγις τελευταῖον ἀνεγερθείς. Γ. Ποῖος τίς οὗτός ἐστι μῦθος; Λ. Λέξω δή, εἰ σχολὴ σοί ἐστιν ἀκούειν. Γ. Οὐδὲν ἐμοὶ ἥδιον ἔσται. Λ. Ἕδραν οὖν σῷ προσκεφαλαίῳ μοι τίθεσθαι κέλευε. Γ. Ὀρθῶς ὑπέμνησας, καθήμενος γὰρ ῥᾶον ψευδολογήσεις. Λ. Μυθολογοῦσιν οἱ ἱστορικοὶ περὶ Ἐπιμενίδου τινὸς Κρητέως, ὃς μόνος πρὸς περίπατον ἔξω τείχους πορευόμενος, ἐπειδὴ διὰ τὸν ὑετὸν συνεχῆ σπήλαιον ἐμβὰς ἐκάθευδε, τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη εὕδων διετέλεσε. Γ. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἔπραξεν ὁ Ἐπιμενίδης, ὁ τὰ τελευταῖα ἑαυτὸν ἀναλαβών. Πολλοὶ μὲν τῶν ἐλλογίμων οὔποτε ἀνεγείρονται ἐκ τῶν ἐνυπνίων ἑαυτῶν. Ἀλλὰ πράττεις ἀξίως ἀνδρὸς ποιητοῦ. Ἔμμενε οὖν τῷ ψευδολογεῖν. Λ. Ἐπιμενίδης οὖν ἀνεγερθεὶς, ἐκ τοῦ σπηλαίου πορευόμενος, περισκοπεῖ, ὁρᾷ πάντα μεταβεβλημένα τὰς ὕλας, τὰς ὄχθας, τοὺς ποταμοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγροὺς, ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, πάντα καινά. Βαδίζων οὖν εἰς τὴν πόλιν ἐρωτᾷ, διατρίβων αὐτόθι χρόνον τινα, οὐδὲ ἔγνω οὐδένα, οὐδὲ ὑπό τινος ἐγνώσθη. Ἄλλο γὰρ τῶν ἀνθρώπων περίβλημα, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἡ λέξις μετεβλήθη, οἱ τρόποι διάφοροι. Οὐδὲ θαυμάζω τοῦτο τῷ Ἐπιμενίδῃ μετὰ τοσαῦτα ἔτη συμβεβηκέναι, ἐπειδὴ μικροῦ δεῖν, ἐμοὶ τὸ αὐτὸ συνέβη τῷ ὀλίγα ἔτη τῆς πατρίδος ἀπογενομένῳ. Γ. Τί γονεῖς σου, οὐχὶ βιοῦσι. Λ. Βιοῦσι μὲν ἀμφότεροι, καὶ διάκεινται ὁπωσοῦν, γήρᾳ καὶ νόσῳ καὶ συμφοραῖς τῶν πολέμων ἐκνενευρισμένοι. Γ. Αὕτη ἐστὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου κωμῳδία. Τὰ θνητὰ τοιαῦτα οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει.

ΠΕΡΙ

in loco illic offendisti omnia? *L*. Universa nova, mutata omnia. Videbar mihi in alium venire mundum. Vix dum decennium abfueram, non secus omnia mirabar, quàm Epimenides somniatorum princeps, vix tandem expergefactus. *G*. Quænam est ista fabula? Dicam equidem, si vacat audire. *G*. Nihil fuerit jucundius. *L*. Sellam igitur cum pulvino mihi poni jube. *G*. Rectè admones, nam sedens commodiùs mentieris. *L*. Fabulantur Historici de Epimenide quodam Cretensi, qui deambulandi gratiâ solus urbe egressus, cum subitâ pluviæ vi compellente in quandam speluncam ingressus obdormisset, quòd quadraginta septem perpetuos annos somnum continuarit. *G*. Sed bene cum Epimenide actum est, qui tandem ad se rediit. Multi docti nunquam expergiscuntur à suis somniis. Sed facis ut Poetâ dignum est. Perge igitur mentiri. *L*. Epimenides igitur somno solutus è spelunca prodit, circumspicit, mutata videt omnia, sylvas, ripas, flumina, arbores, agros, breviter, nihil non novum. Accedit ad urbem, percontatur, manet illic alliquandiu, neque novit quenquam, neque à quoquam agnitus est. Alius hominum cultus, nec idem vultus, mutatus sermo, diversi mores. Neque miror hoc Epimenidi post tantum annorum evenisse, cùm mihi idem propemodùm evenerit, qui pauculos annos abfuissem. *G*. Quid uterque parens, vivúntne? *L*. Vivunt ambo, & valent, utcunque senio, morbo, denique bellorum calamitate confecti. *G*. Hæc est humanæ vitæ comœdia. Tales sunt res humanæ, ut in eodem nihil duret statu.

DE

ἌΛΛΟΣ.

Γ. Οὐχὶ καινά τινα ἐκ τῆς πατρίδος κομίζεις; οὐδὲν καινὸν παρὰ τῶν ἡμετέρων φέρεις; τίνα καινὰ ἀγγέλλεις; Λ. Καινὰ μὲν πολλά, ἀληθὲς δὲ οὐδέν. Τοσαῦτα μὲν ψευδῆ φέρω, ὅσα μόλις ναῦς ἄγοι. Γ. Ἀποφορτίζου οὖν ὡς τάχιστα, ἵνα μὴ ὑπὸ τηλικούτου τὸ μέγεθος φορτίου ἀπόλῃ. Λ. Οὐδὲν ἔχω πλὴν ὅτι ἐν τοῖς κουρείοις, καὶ ἁμάξαις, καὶ νηυσὶ θρυλλεῖται. Γ. Τί, οὐχὶ ἡ πατρὶς ἡμῶν τοῦ λοιμοῦ ἐλευθέρα ἐστί; Λ. Οὐχὶ ὅλως, ἀλλὰ συνεχὴς οὐκ ἔστιν, ἐνίοτε γὰρ ἀνίησι, πάλιν δὲ παροξύνεται. Γ. Οὐχ ἅλις τῶν κακῶν ὅπου πόλεμος ὢν τυγχάνει. Λ. Ἦν μὲν, εἰ μὴ ἄλλως ἂν ἐδόκει τῷ Θεῷ. Γ. Ἀνάγκη αὐτόθι σιτοδείαν εἶναι. Λ. Πάντων ἐκεῖ ἔνδειά ἐστι, πλὴν τῶν σχετλιωτάτων στρατιωτῶν. Γ. Ὅπου οἱ στρατιῶται κυριεύουσιν, ἐκεῖ οὐδὲ τῶν ἁγίων ἱερῶν, οὐδὲ τῶν μυστῶν, φείδονται. Λ. Ὀρθῶς οὖν καὶ σοφῶς ὁ λέγων Ξενοφῶν φησιν, εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις, πόλεμος μέγα κακόν· ἀλλ' οὐ καθέξω σε πλείονα χρόνον. Ἐν ἑτέροις καιροῖς διὰ πλειόνων ποιησόμεθα τὴν συνουσίαν ὁπότε ἑκατέρῳ ἔσται ἐπιτήδειον. Νῦν ἄλλοτέ με καλεῖ πράγματά τινα.

ἌΛΛΟΣ ΔΙΆΛΟΓΟΣ.

Γ. Πυνθάνομαί σε νεωστὶ τὴν πατρίδα ἐπισκέψασθαι. Λ. ἐπεσκεψάμην. πολὺν γὰρ χρόνον τοὺς γονεῖς οὐχ ἑωράκειν. Οὐκ ἐδυνήθην πλείονα χρόνον φέρειν τὸν τῆς πατρίδος καὶ τῶν φίλων πόθον. Γ. Εὐσεβῶς ἐποίησας, φιλάνθρωπος τυγχάνεις ὤν, ταῦτα ἐνθυμούμενος. ἅπαντες γὰρ σφόδρα στέργομεν τὴν χώραν, τὴν ἡμᾶς θρέψασαν καὶ φύσασαν. Ἀλλ' ἄγε πῶς

ἐκεῖ

ALIUS.

G. Nihilne novarum rerum ex patria adfers? Nihil novi à nostris portas? Quænam nova nuncias? *L.* Nova permulta, at nihil veri. Tantum mendaciorum adfero, quantum vix una navis vehat. *G.* Exonera igitur te quamprimùm, ne succumbas tanto oneri. *L.* Nihil habeo præter ea quæ in tonstrinis, in vehiculis, & in navibus jactantur. *G.* Quid, éstne patria nostra immunis à pestilentia? *L.* Non omninò, sed perpetuò non est: aliquando remittit sese, deinde recrudescit. *G.* Nonne satis erat malorum, ubi bellum grassatur? *L.* Erat quidem, nisi aliter visum esset Deo. *G.* Annonæ charitatem istîc esse oportet. *L.* Omnium rerum illic inopia est, præterquam sceleratorum militum. *G.* Ubi milites dominantur, ibi nec sacris templis, nec Musis ipsis parcunt. *L.* Rectè igitur & sapienter Xenophon inquit: Pax videtur hominibus esse magnum bonum, bellum verò magnum malum. Sed non te morabor diutiús. Aliàs pluribus colloquemur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

ALIUS DIALOGUS.

Georgius. Audio te patriam nuper revisisse. *Lucas.* Revisi. Diu enim parentes meos non videram. Non poteram diutiùs ferre patriæ & amicorum desiderium. *Georgius.* Piè fecisti, humanus es, qui ista cogitas. Ducimur enim omnes admirabili quodam amore ejus regionis quæ nos aluit & edidit. Sed dic quæso quonam

Θεοῦ, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῶν νόμων γνώσει, καὶ τῇ ἀρετῇ ἐκπονήσωμεν· καὶ δύναμιν τοῦ λόγου, κομψῶς καὶ φανερῶς πράγματα ἀγαθὰ ἐξηγουμένου, ἡμῖν αὐτοῖς παρασκευάσωμεν. Μ. Οὐχὶ ταῦτα δύο τὰ τέλη παρὰ τοῖς λογογράφοις συντομώτερον ὡρισμένα ἀναγινώσκεται; Δ. Μάλιστα. Περικλῆς μὲν γὰρ παρὰ Θουκυδίδῃ συντόμως καὶ ἀκριβῶς προσαγορεύει, Γνῶναι τὰ δέοντα, καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα· Λουκιανὸς δὲ σύνεσιν καὶ δύναμιν ἑρμηνευτικὴν ἀποκαλεῖ, τουτέστι Σοφίαν καὶ Λογιότητα. Μ. Τί δὲ σὺ σοφίαν ὀνομάζεις; Δ. Σοφίαν μὲν, ὡς τὰ θεῖα γράμματα λαλεῖ, ὀνομάζομεν τὴν ἀληθινὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων ἀγαθῶν γνῶσιν, μεμιγμένην τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ. Ἀφροσύνην δὲ, τὸ μὴ γνῶναι τὸν Θεὸν, μηδὲ πείθεσθαι αὐτῷ. Μ. Τί δὲ ἡ λογιότης ἐστί; Δ. Τὴν λογιότητα Πλάτων πάνυ εὐσχημόνως ὁρίζει τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένα λέγειν δύνασθαι. Εἰς τοῦτο γὰρ ἔσχατον τέλος ἅπαντες ἄνθρωποι τὰς πράξεις ἑαυτῶν συντείνειν ὀφείλουσιν, ὅπως Θεὸς ὁ κτίστης ὀρθῶς ὑφ' ἡμῶν γινώσκηταί τε καὶ θεραπεύηται. α. πρὸς τοὺς Κορινθ. ι. λα. Πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. Διόπερ ἐν ταῖς ἡμετέραις περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς καὶ ἐν πάσαις ὅλου τοῦ βίου πράξεσιν, ἀεὶ τοῦτον τὸν ὠφελιμώτατον κανόνα πρὸ ὀφθαλμῶν τίθεσθαι δεῖ. Ἀρχὴν ἁπάντων καὶ τέλος ποίει Θεόν. Ἔστω τοιγαροῦν τέλος τῶν πόνων τῶν ἡμετέρων ἡ σοφία καὶ λόγιος εὐσέβεια. Μ. Δέομαί σου, μοι λέγειν, ἐκ τίνων παιδειῶν ταύτην τὴν σοφίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα μάλιστα λαβεῖν δεῖ; Δ. Τὴν σοφίαν, ἢ τὸ γνῶναι τὰ δέοντα, τοῖς ἀνθρώποις ἐξεργάζονται ἡ Θεολογία, καὶ ἡ Φιλοσοφία, ἢ τὴν γνῶσιν τῶν νόμων, ἢ τῶν παραγγελμάτων περὶ τῶν ἠθῶν, καὶ ταῖς ἱστορίαις τὰ παραδείγματα τῶν νόμων παρεχούσαις, καὶ τὴν τῶν φυσικῶν γνῶσιν, καὶ τὰ μα-

Σοφία.

Λογιότης.

Τέλος τῶν πόνων ἡμῶν. τὴν σοφίαν ὁπόθεν λαβεῖν δεῖ.

θήματα

Dei Naturæ, Legum, & virtute excolamus, & *Orationis* purè ac perſpicuè res bonas explicantis, ſacultatem nobis comparemus. *Diſcipulus.* Extántne hi duo ſtudiorum noſtrorum fines apud Autores brevioribus verbis deſcripti? *Præceptor.* Maximè: Pericles enim apud Thucydidem breviter & rotundè nominat, ſcire quæ oportet ſcire, & ea poſſe eloqui. LUCIANUS autem appellat, rerum cognitionem, & facultatem diſertè eas explicandi, id eſt, Sapientiam & Eloquentiam. *Diſcipulus.* Quid autem vocas Sapientiam? *Præceptor.* Sapientiam, ut Sacræ Literæ loquuntur, nominamus veram notitiam Dei, & aliarum rerum bonarum, conjunctam cum vera pietate erga Deum. Stultitiam verò ignorationem Dei, & obedientiæ erga Deum. *Diſcipulus.* Quid autem eſt Eloquentia? *Præceptor.* Eloquentiam graviſſimè Plato definit, *Deo grata dicere poſſe.* Nam ad hunc ultimum finem omnes homines ſuas actiones referre debent, ut Deus conditor rectè à nobis agnoſcatur & colatur. 1 *Corinth.* 10. 31. Omnia ad gloriam Dei facite. Quapropter & in ſtudiis noſtris, & in totius vitæ actionibus, ſemper & in conſpectu eſſe hæc utiliſſima Regula debet, Exordium rerum fac & finem Deum. Sit igitur finis ſtudiorum noſtrorum, *Sapiens & Eloquens Pietas.* *Diſcipulus.* Dic quæſo, ex quibus Doctrinis Sapientia illa, & Eloquentia potiſſimùm petenda ſit? *Præceptor.* Sapientiâ ſeù recto judicio de rebus cognitione digniſſimis, mentem hominis inſtruunt Theologia, & Philoſophia, quâ Scientiam Legum ſeu Præceptorum de Moribus, Hiſtorias, quæ exempla legum ſuppeditant, cognitionem naturalium rerum, & Mathemata

Sapientia.

Eloquentia.

Finis Studiorum noſtrorum.

Sapientia unde petenda ſit.

θήματα συλλαμβάνομεν. Μ. Πρὸς δὲ τὸ τῶν ἄλλων λόγων συνιέναι, καὶ πρὸς τὸ τὸν ἡμέτερον ὀρθῶς μορφῶσαι, τί μάλιστα ἀναγκαῖον ἐστί; Δ. Τὸν λόγον τὸν ἐν τοῖς τῶν σοφῶν καὶ τῶν ἐθνῶν λέγειν γράμμασιν ἱεροῖς καὶ ἀνιέροις, χρηστῶς γνῶναι, διδάσκουσιν αὗται λέγειν

Γραμματική.

τέχναι μάλιστα δὲ πασῶν ἡ Γραμματικὴ Ῥωμαϊκὴ, καὶ Ἑλληνικὴ, καὶ Ἑβραϊκή. Τούτων μὲν τῶν γλωττῶν μνημείοις ἐπειδὴ αἱ ἐξαίρετοι τῶν τεχνῶν, καὶ αἱ ἱστορίαι συλλαμβάνονται, ἡ αὐτῶν γνῶσις ὥσπερ θύρα καὶ κλεῖς τις τυγχάνει οὖσα, οὗ πρὸς τὴν τῶν παιδειῶν ἐπιστήμην ἡ πρόσοδος ἀνοίγεται. Πρὸς δὲ τὸν ἡμέτερον λόγον καλῶς μορφοῦν, χωρὶς τῶν τοῦ λέγειν τεχνῶν, καὶ φύσις ἐπιτηδεία, καὶ τῶν συγγραφέων ἐλλογίμων ἀνάγνωσίς τε καὶ μίμησις, καὶ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν ἄσκησις συνεχὴς, μάλιστα ἀναγκαῖα ἐστί. Μ. Ἐπειδήπερ

Τὰ πρὸς τὸν λόγον ὀρθῶς μορφῶσαι ἀναγκαῖα.

δὲ τὰ τῶν τοῦ λέγειν τεχνῶν παραγγέλματα οὐ τέλος τῆς ἡμετέρας περὶ γράμματα σπουδῆς ἐστιν, ἀλλ' ὄργανα μόνον, ὧν ἐν ταῖς μεγίσταις τέχναις, ταῖς τε τῆς σοφίας καὶ τῆς λογιότητος πηγὰς συλλαβούσαις καὶ τὸν βίον ἀνθρώπινον κυβερνούσαις καὶ διασωζούσαις, ἡμῖν προσδεῖ, ὥσπερ σέ ποτε ἐν τῷ διδάσκειν διαλεγόμενον μέμνημαι παρὰ σοῦ πυθέσθαι ἐπιθυμῶ, πόσον χρόνον περὶ

Πόσον χρόνον περὶ τὰς τοῦ λέγειν τέχνας διατρίβειν δεῖ.

ταύτας τέχνας διατρίβειν δεῖ. Δ. Καλῶς με ὑπέμνησας, ὦ νεανίσκε· οὐ μὲν γὰρ πρέπει ὅλον τὸν βίον ἐν τῷ παρασκευάζειν τὸ τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργανον, κατατρίβειν, ἀλλὰ τοὺς μεμαθηκότας τὰ παραγγέλματα πρὸς τὸ καλῶς φρονεῖν καὶ λέγειν ἀναγκαῖα ὄντα (ἃ μὲν ἐάν γε δὴ φιλομαθεῖ νεανίσκῳ πιστὸν καθηγητὴν ἔχειν συμβαίνῃ ἐντὸς ἑνὸς ἔτους διδαχθῆναι ῥᾳδίως οἷά τ' ἐστι) ταχέως πρὸς τὸ

Ἡ χρῆσις καὶ ἄσκησις ἀναγκαῖα.

κράτιστον τῶν τεχνῶν τῶν τὴν σύνεσιν ἐχόντων βαδίζειν, καὶ τὴν τῶν παραγγελμάτων ἄσκησιν προστιθέναι δεῖ. Μ. Τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τῶν τεχνῶν μηχανικῶν, οὕτω καὶ ἐν ταῖς περὶ τὰ γράμματα σπουδαῖς, νομίζεις τὴν χρῆσιν καὶ ἄσκησιν τεχνικοὺς ἐξεργάζεσθαι. Δ. Μάλι-

mata complectimur. *Discipulus.* Ad orationem aliorum intelligendam, & ad nostram rectè formandam, quid præcipue requiritur? *Præceptor.* Orationem in sapientium & eloquentium autorum scriptis sacris & prophanis, rectè intelligere docent, Artes dicendi, Grammaticæ in primis Linguæ Latinæ & Græcæ & Ebrææ. Quarum LINGUARUM monumentis cùm præcipuè artes & Historiæ contineantur, COGNITIO earum velut Janua & CLAVIS est, quâ ad Doctrinarum Scientiam aditus aperitur. Ad nostram verò orationem rectè formandam, præter dicendi Artes, Natura idonea, & scriptorum Eloquentium lectio, atque imitatio, & dicendi ac scribendi exercitatio assidua imprimis necessaria est. *Discipulus.* Cum autem dicendi Artium præcepta non finis studiorum nostrorum sint, sed instrumenta tantummodo, quibus in summis illis Artibus, quæ Sapientiæ & Eloquentiæ fontes continent, & vitam humanam gubernant ac tuentur, nobis opus est, ut te aliquando inter docendum disserere memini; ex te scire cupio, quantum temporis artibus istis tribuendum sit? *Præceptor.* Rectè me mones, Adolescens. Non enim tota ætas in Dialecticæ & Rhetoricæ instrumento comparando assumi debet; sed cognitis præceptis ad rectè de rebus judicandum & dicendum necessariis (quæ si fidelis monstrator studioso Adolescenti contingat, intra unum annum percipi & cognosci facile possunt) statim ad summas artium, quæ rerum Doctrinam continent, progrediendum, & Exercitatio præceptorum adjungenda est. *Discipulus.* Ergo ut in cæteris artibus mechanicis, ita in studiis doctrinarum, judicas artifices, qui faciat, solum usum esse. *Præceptor.* Maximè, præ-

Grammatica.

Ad orationem rectè formandam quæ necessaria sint.

Quantum temporis discendis artibus dicendi tribuendum.

Usus & exercitatio necessaria.

ςα ἄλλως τε ἐὰν φύσις ἐκ ἄμεσΘ, καὶ διδάσκαλΘ χρήσιμΘ, ἢ κυβερνήτης πιςὸς, καὶ τῆς ἀσκήσεως ἔμπειρος παραγίνηται. Μ. Τῆ τῆς περὶ τὰ γράμματα σπεδῆς τέλες δηλωθέντΘ, ὃ μετὰ τῆς σοφίαν καὶ ἐλλόγιμον εὐσέβειαν εἶναι ἔλεξας, τί πρὸς τέτοις ποιητέον;

'Ρητῆ τάξει τὰς τέχνας μαθεῖν δεῖ.

Δ. Πρῶτον μὲν κατὰ τάξιν νόμιμον ἣν καθηγητὴς πιςὸς καὶ τῆς ἐμπειρίας τετυχηκὼς δεῖξαι δεῖ τὰς τέχνας τὰς τῷ βίῳ χρησίμας μαθεῖν, καὶ ὡς διὰ κλίμακΘ, ἀπὸ τῶν κάτω ἐπὶ τὰς ἄνω μεταβαίνειν. Μ. Ἴσως οἱ πάλαι σοφοὶ τέτε ἕνεκα τοὺς τίτλους ἐν τῆς σχολαῖς διέταξαν, καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας διένειμαν· ἵνα δηλαδὴ ἑκάστας ὥσπερ εἰς τάξεις κοσμίως διῃρημένας ἐφεξῆς καὶ εὐκαίρως μανθάνειν ῥᾶον οἱ νεώτεροι δυνηθῶσι.

Οἱ τίτλοι ἐν σχολαῖς διὰ τί διατεταγμένοι.

Δ. Καλῶς σὺ μὲν φρονεῖς, ἀδύνατον γὰρ κατὰ Ξενοφῶντα, πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον, ταῦτα καλῶς ποιεῖν. Καὶ σοφὸς πάνυ ὁ τῆ Πλάτωνος νόμος, ὃς ἕκαστον τῶν πολιτῶν μίαν τέχνην μόνον μαθεῖν, καὶ ἄλλους διδάσκειν κελεύει· ἥντινα ἐν τέχνην οἱ νεανίσκοι κατὰ τὸ πρόσταγμα τῆ παιδαγωγῆ μανθάνειν προαιρήσονται, ταύτην ἀπαρχῆς ἐξ ἑνὸς βιβλίε μόνον, τῆ μεθοδικῶς τῶν τῆς τέχνης περιοχὴν εἰς ῥητὰς τόπους μερι ζομένην, δηλεντΘ, μαθήτωσαν, μηδὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως βιβλία εἰσορᾶτωσαν, πρὶν αὐτὸ εἰς ἀκριβῆ μνήμην τιθῶσι.

Ἐξ ἑνὸς μόνον βιβλίε τὰ τῶν τεχνῶν κεφάλαια μαθητέον.

Μ. Ὅσα περὶ τῶν τὰς τῶν τεχνῶν περιοχὰς καὶ κεφάλαια ἐξ ἑνὸς μόνον βιβλίε, πεπαιδευμένως γεγραμμένε, μαθεῖν διελέχθης, ταῦτα πάντα πᾶσιν ἐπαληθεύω. Νῦν δὲ τί ἐν τῶν εὐδοκίμων συγγραμμάτων ἀναγνώσει ποιητέον ἐςὶ, παρὰ σε πύθεσθαι ἐπιθυμῶ.

Προσήκει συντάττειν κοινὲς τόπες φιλοσοφικές.

Διδάσκαλος. Ἐν τῷ τὰ συγγράμματα χρησῶς ἀναγνῶναι (ὡς περὶ τῆς σπεδαίας ἀκροάσεως, καὶ τῆς οἰκείας ἐπαναλήψεως, ἧς ἐδαμῶς ἀμελετέον, ἐκ εἰπεῖν) μέγα συμφέρει, κοινὲς τόπες διὰ τάξεως διανενεμημένες ἔχειν, πρὸς ἃς ἅπαντα τὰ

ἐν

ſertim ſi natura idonea, ſi Magiſter boni judicii, ſeu gubernator exercitationis uſu peritus & fidelis accedat. *Diſcipulus* Conſtituto igitur fine ſtudiorum, quem ſapientem & eloquentem pietatem eſſe dixiſti, quid porò agendum eſt? *Praeceptor.* Primùm ordine certo, quem fidus & uſu peritus præceptor monſtrabit, artes vitæ neceſſariæ diſcendæ & velut per gradus ſcalarum ab inferioribus ad ſuperiores tranſeundum eſt. *Diſcipulus.* Fortaſſe eo conſilio ſapiens antiquitas gradus in ſcholis inſtituit, & artes ipſas diſtinxit, ut videlicet ſingulas velut in claſſes ſuo loco diſtributas, ordine & tempore conveniente, faciliùs & rectiùs percipere juvenilis ætas poſſit. *Praceptor.* Rectè ſentis. Nam impoſſibile eſt, ut quis multa ſimul faciat, & eadem rectè, ut veriſſimè Xenophon dixit. Et ſapientiſſima lex eſt Platonis, quæ unumquemque civem unam tantummodo artem diſcere & profiteri jubet. Quare quamcunque artem adoleſcentes de conſilio Præceptoris diſcere inſtituent, eam initio ex unico tantùm libello, qui eruditâ methodo ſummam artis in locos certos diſtributam explicet, cognoſcant: nec alios interea ejuſdem argumenti libellos in manus ſumant, priuſquam illum edidiſcerint. *Diſcipulus.* Quæ de ſummis artium, ex unico tantùm libello methodicè conſcripto, diſcendis aſſeruiſti, illa mihi omnia probantur. Nunc porrò, quid mihi in lectione bonorum Authorum præcipuè agendum ſit, ex te audire cupio. *Praeceptor.* In lectione Authorum (ut de diligenti auſcultatione & privatâ repetitione, quæ nullo modo negligenda eſt, nihil dicam) utiliſſimum eſt, Locos communes, certo ordine diſtributos habere, ad quos omnia quæ

Ordine certo artes diſcendæ ſunt.

Gradus in ſcholis cur inſtituti ſint.

Ex unico tantùm libello ſumma artium diſcenda.

Inſtituendi Loci communes Philoſophici.

ἐν τῇ συγγραφέων ἀναγνώσει τὰ ἀγαθῷ ὑπερέχοντα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἅπαντα, δεῖ παρασημειοῦν καὶ ὥσπερ εἰς ῥητὴν τάξιν διανέμειν. Μ. Ἀλλὰ ταύτῃ παραινέσει σου περὶ τοῦ ἀθροῖσαι κοινοὺς τόπους ἐν βιβλίῳ τὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν Φαίδρῳ ἐναντιοῦσθαι δοκεῖ, δηλοῦν ὅτι τὰ γράμματα λήθην καὶ ῥαθυμίαν μᾶλλον ἢ μνήμην καὶ διδαχὴν ἐν ταῖς τῶν μαθόντων ψυχαῖς παρέχει. Μέμνημαι καὶ σε ταύτην τὴν γνώμην πολλάκις διὰ στόματος ἔχοντα· τοσοῦτον ἕκαστος εἰδέναι οἴεσθω οὐχ ὅσον ἐν τοῖς βιβλίοις γεγραμμένον φυλάττει, ἀλλὰ ὅσονπερ εἰς ἀκριβῆ μνήμην ἔθηκε, καὶ ὅταν τὸ πρᾶγμα καὶ χρῆσις ἀπαιτεῖ, πρόχειρον ἔχει. Δ. Ταῦτα μὲν, ὡς λέγεις, οὕτως ἔχει· ἀλλ' ὅμως ὅσον ἀποκρίνωμαι, ἔχων τυγχάνω. Καίπερ ὅσα μὲν ἕκαστος μεμνῆσθαι καὶ εἰδέναι ἐθέλει, οὐκ εἰς τὰ χαρτία, ἀλλ' εἰς τὴν ψυχὴν ἐγγραφῆναι δεῖ, ὅμως οὗτοι οἱ μηνυταὶ καὶ θησαυροὶ τῶν κοινῶν τόπων, πρὸς τὸ μνημονεύειν ὅσα πρότερον ἀνέγνωμεν, ἢ ἐμάθομεν, μέγα ὠφελοῦσι καὶ ὡς εὐπορώτατον ταμεῖον ἐστιν, ἐξ οὗ περιωσῶς βέλτιστα πράγματα, καὶ γνώμας, καὶ ὁμοιότητας, καὶ ἱστορίας, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὅτε περὶ τινὸς λόγου ποιεῖσθαι ἢ γράφειν δεῖ, προχειρίζεσθαι φιλομαθεῖς τῶν νεανίσκων δυνήσονται. Μ. Περὶ τῆς μνήμης οὖν, ἣν Πλούταρχος τῆς παιδείας ταμεῖον ὀνομάζει, τί εἰδέναι προσήκει; Δ. Ἄριστος φύλαξ καὶ θησαυρὸς τῆς παιδείας ἡ μνήμη ἐστὶν ἐν ᾗ τὰ ἐπικοσμῆσαι ταύτην καὶ τὰ συνεχεῖ τοῦ ἐκμαθεῖν πόνῳ αὐτὴν στηρεῖξαι, ἑκάστας ἡμέρας οἱ περὶ φιλοσοφίαν ὄντες ῥητὸν χρόνον διατρίβειν ὀφελοῦσι. Μ. Περὶ δὲ τῆς τοῦ μνημονεύειν τέχνης, περὶ ἧς Σιμωνίδην τὸν Χῖον, καὶ ὕστερον ἄλλους τινὰς παραγγέλματα παραδεδωκέναι ἀκούω, τί λέγεις; Δ. Εἰ καὶ ὁμολογεῖται τὴν μνήμην βοηθεῖσθαι τῇ διαίτῃ, καὶ τῇ σώματος εὐεξίᾳ, καὶ τόπῳ ἀψόφῳ, καὶ χρόνῳ ἑωθινῷ, καὶ σημείοις ῥητοῖς, ὅμως βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς

Η μνήμη φύλαξ τῆς παιδείας.

Η τοῦ μνημονεύειν τέχνη.

μνήμης

in lectione Autorum insignia & cognitione digna occurrunt, annotentur, & velut in classes certas digerantur. *Discipulus.* Sed huic admonitioni de colligendis in certum Librum Locis communibus, dictum Platonis in Phædro refragari videtur, quod monet, literas & scripta oblivioni & desidiæ magis occasionem, quàm memoriæ & doctrinæ præsidium adferre. Memini etiam te crebris usurpare sermonibus hanc sententiam; Tantum unusquisque se scire existimet, non quantum in libris scriptum adservat, sed quantum memoriâ fideliter tenet, & ubi res ac usus postulat, promptum habet. *Præceptor.* Vera quidem sunt quæ dicis; sed tamen habeo quod respondeam. Etsi illa quæ quis meminisse & scire cupit non chartis, sed animo inscribere debet; tamen hi indices & thesauri locorum ad recordationem eorum quæ antea legimus aut didicimus plurimùm prosunt, & velut instructum penu sunt, ex quo copiam optimarum rerum, sententiarum, similitudinum, historiarum, & hujus generis aliis, cùm de re aliqua dicendum aut scribendum est, depromere studiosi adolescentes possunt. *Discipulus.* Quid igitur de memoria, quam Eruditionis promptuarium Plutarchus nominat, sciendum est? *Præceptor.* Præcipuus custos, & Thesaurus Eruditionis est memoria, cui excolendæ, & assiduo ediscendi labore formandæ, singulis diebus certum tempus tribuere singuli studiosi debebunt. *Discipulus.* De arte autem memoriæ, de qua Simonidem Chium, & postea alios nonnullos certa quædam præcepta tradidisse audio, quid dicis? *Præceptor.* Etsi juvari memoriam diætâ, & bonâ valetudine, & loco silenti, & tempore matutino, & notis certis, constat; tamen ars

Ἡ βελτίστη καὶ ἀκριβεστάτη τῆς μνήμης τέχνη.

μνήμης τέχνη ἐστὶ, τὸ πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐκμαθεῖν, καὶ ταῦτα συνεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἀναλαβεῖν, καὶ ἅμα χρῆσθαι πρὸς τὸν βίον. Ἐὰν γὰρ τῆς μνήμης ἀμελῶσιν οἱ μαθόντες καὶ ἀργίᾳ, ἢ σχολῇ, ἢ ῥαθυμίᾳ, ἢ τρυφαῖς αὐτὴν ἐκνεδείσωσιν, οὐχ ἧττον κενὸς καὶ μάταιος ὁ τοῦ μαθεῖν πόνος ἔσται, ἢ ἐὰν εἰς ὕδωρ γράφωσιν ἢ εἰς ψάμμον σπείρωσι. Διόπερ ἐκ τῶν πρώτων καὶ πάνυ ἀναγκαίων μερῶν τοῦ περὶ τὰ γράμματα σπουδάζειν εἶναι νόμιζε, τὴν τῆς μνήμης συνεχῆ καὶ συχνὴν ἄσκησιν, καὶ τὸν τοῦ πολλὰ ἐκμανθάνειν πόνον. Μετὰ δὲ τὴν τῆς μνήμης ἐργασίαν ἣν μάλιστα τῆς συνέσεως φύλακα εἶναι ἔφην, πολὺ πρῶτον καὶ παντάπασιν ἀναγκαῖον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὄργανόν ἐστιν ἡ σπουδαία καὶ συνεχὴς τοῦ γράφειν ἄσκησις, πρὸς μίμησιν καὶ ἰδέαν τῶν σοφῶς, καὶ φανερῶς, καὶ ἐπιχαρίτως λεγόντων, διαπεπονημένη. Ὥσπερ οὖν ὁ Ἀπελλῆς, ὁσάκις οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἐξειργάσατο, ὡς τὴν τῆς ἡμέρας ἀποβολὴν πενθῶν, λέγειν εἴωθε, σήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον· οὕτως οἱ σπουδαῖοι τῶν νεανίσκων οὐδεμίαν ἡμέραν ἐάσωσι παρελθεῖν, ἐν ᾗ οὐκ ἐπιστολὴν, ἢ λόγου μέρος, ἢ ᾠδάς τινας συντιθέωσι. Πρὸς ταύτην τὴν γραφικὴν ἄσκησιν ἐὰν τὰ ὠφελιμώτατα τοῦ παρασκευάσασθαι καὶ στεῖξαι τὴν παιδείαν ὄργανα, ἤγουν αἱ ἐπαναλήψεις καὶ ἐξετάσεις, ἔτι δὲ αἱ διαλέξεις καὶ μελέται σχολαστικαὶ προσέλθωσιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ (τοῦ Θεοῦ τὸν πόνον ἡμῶν εὐλογοῦντος) ἡ σύνεσις, καὶ ἡ τοῦ λέγειν καὶ γράφειν δύναμις, ἣν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τοῦ ἡμετέρου τέλος τῶν ἔργων ἡμῶν εἶναι ἐλέξαμεν, ἀκολουθήσει.

Ἡ τοῦ γράφειν ἄσκησις σπουδαία καὶ συνεχὴς ἀναγκαία.

Ἐπαναλήψεις, ἐξετάσεις, διαλέξεις, μελέται, οὐ δεῖ παρορᾶν.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν εἰρημένων ῥᾳδίως καταμαθεῖν ἐστιν, ὅτι οὐ φιλομαθὴς σχολαστικός ἐστιν, ὅστις ἀλόγως καὶ ἀτάκτως περὶ τὰ γράμματα σπουδάζει, καὶ καθ' ἡμέραν πάσας ἐν σχολῇ ἀναγνώσεις ἀκρίτως ἀκροᾶται, καὶ πάντα τῶν καθηγητῶν ῥήματα συρράπτει καὶ ῥαψῳδίας

Φιλομαθὴς σχολαστικὸς τίς.

πολλὰς

memoriæ omnium optima & certissima est multa assiduè ediscere, & mandata memoriæ sæpe repetere, ac ad usum transferre. Si enim memoriam negligent discentes, & otio, desidiâ, torpore aut deliciis enervari sinent, non minùs inanis & supervacaneus discendi labor erit, quàm si in aquâ interea scriberent, aut arenæ semina mandarent. Quare unam ex præcipuis & maximè necessariis studiorum partibus esse statuas, frequentem & assiduam memoriæ exercitationem, & multa ediscendi laborem. Post culturam memoriæ, quam dixi potissimum rerum cognitionis seu sapientiæ custodem esse, præcipuum & maximè necessarium veræ & solidæ eruditionis instrumentum, est styli exercitatio diligens & assidua, ad imitationem ac formam eorum qui prudenter & perspicuè & eleganter locuti sunt, directa. Ut igitur Apelles, quoties nullum suæ artis opus fecisset, velut deplorans jacturam diei, dicere solebat, Nullam hodiè lineam duxi; ita studiosi adolescentes nullam diem elabi sinant, in qua non vel epistolam, vel orationis partem, vel versus aliquot connectant. Ad hanc styli exercitationem si utilissima parandæ & confirmandæ Doctrinæ instrumenta, videlicet repetitiones & examina, item disputationes & declamationes scholasticæ accesserint; non dubium est quin, Deo fortunante, labores nostros, rectè judicandi, & dicendi ac scribendi facultas, quam initio hujus sermonis nostri finem studiorum nostrorum esse diximus, secutura sit.

Quænam omnium optima & certissima sit.

Styli exercitatio diligens & assidua necessaria.

Repetitiones, examina, disputationes, non sunt negligenda.

Ex omnibus autem quæ dicta sunt facilè vides, quòd diligens Scholasticus non sit, qui in studiis sine certa ratione & ordine vagatur, qui omnes in Schola lectiones quotidie sine judicio audit, omnia dictata excipit, & rapsodias prolixas

Diligens Scholasticus quis sit

πολλὰς σελίδας ἀναγινώσκει, καὶ διὰ πολλῶν συγγραφέων πλανᾶται· ἀλλ' ὃς τὸ πρῶτον τὸ τέλος καὶ τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν συντείνειν δεῖ, συνετῶς προορᾷ· εἶτα δὲ τὰ πρὸς τὸ ἐπιτυγχάνειν τούτου τοῦ τέλους ἀναγκαῖα συνεχόντως προαιρεῖται. μετὰ ταῦτα δὲ, ἐν τῷ ταῦτα παρασκευάζειν καὶ φυλάττειν ἐνθύμησιν καὶ σπουδὴν, καὶ μελέτην, καὶ συνήχειαν, καὶ πόνον ὑπομένει. Ἀλλ' ἐξαρκούντως νῦν εἴρηται περὶ τούτων. Ἐγὼ μὲν ὅσα περὶ ὀρθῶς μανθάνειν καὶ εὐθύνειν τὴν περὶ τὰ γράμματα σπουδὴν, ἅμα μὲν παρὰ ἀνδρῶν τῆς παιδείας ἀληθῶς τετυχηκότων, παραδοθέντα μέμνημαι, ἅμα δὲ ἰδίᾳ ἐμπειρίᾳ καὶ συνεχεῖ τῇ μαθεῖν χρήσει γνωσθέντα ἔσχηκα, τούτων σοὶ ἀσμένως καὶ πιστῶς μεταδέδωκα. τῷ δὲ Θεῷ εὔχομαι ταῦτα σε τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι ποιεῖν. Μ. Ὅσα τε, ὦ διδάσκαλε κράτιστε περὶ μὲν τοῦ τέλους τῆς ἐν τοῖς γράμμασι σπουδῆς, καὶ περὶ τῆς τοῦ μανθάνειν τάξεως, καὶ περὶ τοῦ τὰ κεφάλαια τῶν τεχνῶν ἐξ ἑνὸς βιβλίου, μεθοδικῶς γεγραμμένου μαθεῖν, καὶ τοὺς κοινοὺς τόπους συλλέγειν, καὶ περὶ τοῦ τὴν μνήμην ἀσκῆσαι, καὶ περὶ τῆς ἀσκήσεως γραφικῆς, καὶ περὶ τῆς ἐπαναλήψεως, καὶ ἐξετάσεων, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις περὶ τῶν διαλέξεων καὶ μελετῶν σχολαστικῶν, συνεχόντως καὶ εὐσχημόνως διελέχθης· ταῦτα πάντα ἡδέως ἀκήκοα, ὡς ἐλπίζω ἐκεῖνα μὴ μόνον ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πλείστοις ἄλλοις οἷς τούτων μεταδοῦναι μέλλω, μάλιστα συνοίσειν. ἐπίσταμαι δὲ ὅτι διδασκάλοις τοῖς τῆς σοφίας ἀληθινῆς κοινωνήσασιν ἰσόρροπος τιμὴ καὶ μισθὸς οὐκ ἂν γένοιτο. τὸν Θεὸν τὸν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παιδείας σωτηρίου αἴτιον ὄντα, ὡς δύναμαι μάλιστα ἱκετεύω, σοὶ ἀξίαν χάριν, ὧν εὖ πέπονθα ὑπό σου, ἀποδοῦναι, καὶ τοὺς πόνους ἡμῶν εὐθύνειν, καὶ βοηθεῖν, καὶ πάντας ἡμᾶς διδάσκειν τε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σωτήρια μανθάνωμεν καὶ διδάσκωμεν. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ.

prolixas coacervat, vel quotidie magnum numerum paginarum perlegit, & per multos ac varios autores grassatur; sed qui primum finem & metam, ad quam dirigenda sint studia, prudenter prospicit; deinde media, ad finem illum assequendum necessaria, rectè eligit; postea in mediis illis parandis & tuendis præstat intentionem animi, curam, vigilantiam, assiduitatem & laborem. Sed de his quidem hactenus. Ego quæ de ratione discendi & studiis rectè instituendis partim à doctissimis viris tradita esse memini, partim propriâ experientiâ, & assiduo usu discendi cognita habui, ea tibi libenter & fideliter impertivi, quæ ut tibi magno usui sint, Deum toto pectore precor. D. Quæ tu præstantissime præceptor, de fine studiorum nostrorum, de ordine certo discendi, de summis artium ex uno aliquo libello methodicè scripto discendis; de colligendis Locis communibus; de excolenda memoria, de exercitatione Styli, de repetitionibus & examinibus; item de disputationibus & declamationibus Scholasticis, prudenter & graviter disseruisti; hæc tanta cum voluptate audivi, ut sperem illa, non solùm mihi, sed & plurimis aliis, cum quibus ipsa communicare decrevi, utilissima fore. Cum autem sciam, Præceptoribus, qui veram sapientiam nobis impertiunt, parem honorem & pretium à nobis referri non posse; Deum fontem omnis boni & doctrinæ salutaris toto pectore oro, ut tibi pro tuis in me amplissimis beneficiis cumulatè gratiam rependat, & labores nostros gubernet & adjuvet, & nos omnes doceat & regat, ut Christo grata, & Ecclesiæ ipsius, ac nobis salutaria discamus & doceamus, *Amen.*

FINIS COLLOQUIORUM.

IN ORATIONEM

Clariſſimi Viri

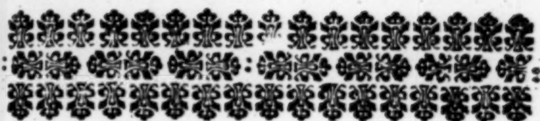
D. Joannis Poſſelii

Epigramma.

Maxima pars hominum non cernit quomodo vivat;
Cum vixit, primùm vivere diſcit homo.
Maxima pars juvenum non cernit quomodo diſcat;
Diſcere diſcit, ubi ſe didiciſſe negat.
Lex divina piæ nobis ſit regula vitæ.
Regula diſcendi ritè ſit ordo bonus.
Hæc quem perſpicuis pingens Oratio ſignis
Auro eſt digna, Cedro digna, probanda Scholis.

Joannes Frederus, D.

DE

DE RATIONE

Diſcendæ ac Docendæ *Linguæ Latinæ & Græcæ,* ORATIO JOANNIS POSSELII.

Um multa ſapienter à majoribus noſtris inventa atque inſtituta ſunt, tum nihil præclarius quàm quod in publicis hiſce congreſſibus, non ſolùm idoneis hominibus, honeſta vitæ ac eruditionis teſtimonia tribui, ſed etiam de rebus bonis orationes haberi voluerunt, quibus auditis, juvenes partim de ſuſcipiendâ & ingrediendâ ſtudiorum ratione, rectè erudirentur; partim ad

ad amorem literarum & virtutis excitarentur, partim ſponte currentes exacuerentur. Non enim ad oſtentationem eloquentiæ aut doctrinæ orationes noſtras recitamus. Sed ut imperator bonus & induſtrius inſtructa acie, tyronibus certa quædam pugnandi præcepta dat, perterritos à timore deducit, & paratos ac fortes milites ad ſtrenuè pugnandum hortatur; ita nos in hiſce conventibus & imperitiores doceri, & languentes excitare, & paratos ac pleno gradu ingreſſos ad verum decus inflammare ſolemus. Hi fines cum nobis in dicendo prop ſi i ſint, non dubium eſt, quin omnes ſapientes viri, cum multos alios veteres & honeſtos mores, tum hos ſcholaſticos gradus & ſpectacula Promotionum, in quibus de ejuſmodi bonis rebus diſſerimus, magni faciant, colant, & omnibus modis ornanda ac conſervanda eſſe putent.

Cum autem mihi hoc tempore officii ratio dicendi neceſſitatem imponat, & Encomia hominum præſtantium, ac rerum, omnium conſenſione laudatarum, item παραινέσεις & adhortationes utiles ab aliis, qui Eloquentiâ valent, ſæpe hic recitatæ ſint, breviter indicare decrevi, quâ ratione Lingua Latina & Græca commodè dicenda & docenda ſit. Hoc Argumentum, etſi oratorem plenum atque perfectum requirit, tamen cum non tam verba & actio dicentis, quàm res quæ dicuntur ſpectandæ ſint, dicam de hac materia illa, quæ partim ipſa longo uſu, partim aliorum prudentium hominum judicio ac teſtimonio edoctus, vera eſſe, & cum re ipſa congruere, judicabo. Ac à vobis, clariſſimi viri, & ſtudioſi juvenes, amanter peto, ut me, quod veſtra

Locus docilitatis.

admonitio

ſponte

ſponte facitis, benignè attentéque audiatis. Perficiam enim, Deo juvante, ut me de re tam utili, & neceſſariâ, non omnino ineptè aut perperam dixiſſe fateamini.

Primùm autem mihi videtur de tempore, quo pueri in ſcholas Latinas ducendi, & qui labores ipſis imponendi ſint. Deinde de exercitiis ſcribendi, & ratione emendandi ſcripta. Poſtea quando Græca proponi, & quo ordine & modo illa tradi debeant. Poſtremò de exercitiis Græcis eſſe dicendum. *Partitio propoſitionis in quatuor membra.*

Pueri literis adhibendi ſunt anno ætatis ſexto vel ſeptimo, ſi omnino fieri poteſt. Tunc enim ingenia non planè ſtupida & tarda ad percipiendam doctrinam idonea ſunt. Et ſimul ac Latina legere noverunt, proponendæ ſunt illis octo partes Orationis ex puerili aliquo libello compendiosè ſcripto, & aſſueſiant ad ediſcenda paradigmata Declinationum & Conjugationum, & vocabula rerum ex compendio Hadriani Junii, aut ſimili libello, cujus Germanica verſio cum puerorum idiomate congruat. Quorſum enim attinet, pueros, pſittaci more verba non intellecta reddere, & eos inutili labore onerare? His addatur Cato, & ſimilia dicta ſententioſa, ex Proverbiis Solomonis & Syracidæ, propriè & Latinè redditis (hi duo enim Autores, omnes Gnomologos ſcriptores & rerum bonitate, & figurarum venuſtate longè ſuperant) quæ pueris propriè & perſpicuè explicentur, & in cujus repetitione ſingulæ voces examinentur, ut & partes Orationis probè noviſſe, & exactè Nomina & Verba inflectere pueri diſcant. *1. Membrum.* as soon as

In

In his cùm annum unum aut alterum exercitati sunt, proponenda est illis Grammatica Latina, breviter & nervosè summam artis continens, quæ assiduè tractanda, inculcanda, & exemplis ex probatis Autoribus desumptis illustranda est. Neque in his præceptis nimis diu magister immorabitur, ut & quidem aliquando fit, et ego memini, in quadam Scholâ, integro quinquennio Grammaticam ad finem perductam esse, cum industrius præceptor sex mensium spatio eam facilè absolvere possit: Neque propter aliquos hebetes & stupidos, alii bonæ indolis pueri negligendi sunt. Sæpe enim magistri unâ & eâdem operâ, multis, iisque diversi progressus discipulis, inservire volentes, alios bono ingenio præditos, remorantur & impediunt. His igitur qui jam superiorem classem ascenderunt Epistolæ Ciceronis, & similia scripta, proponenda sunt.

Refutatio opinionis quorundam.

Grammatica præcepta accuratè discenda sunt.

Ut autem pueri non nimis diu in discendis præceptis Grammatices detinendi sunt; sic damnanda & explodenda est illorum sententia, qui liberalia ingenia labore edisscendi præcepta, non oneranda, sed Linguam Latinam lectione bonorum Autorum tantùm discendam esse dicunt. Etsi enim præcepta & regulæ Grammaticæ ad rectè loquendum & scribendum non sufficiunt, tamen propter maximas & necessarias causas, diligenter & accuratè disci debent.

Quid secundæ classis pueris in explicatione Autorum præcipuè indicandum sit.

Et quia his pueris, quos secundæ classis, auditores nomino, non tam sapientiæ seu rerum, quàm orationis formandæ causâ, Autores proponuntur; præceptor, ut singulari diligentiâ vim & significationem

tionem, ac pondera verborum, item similium seu Synonymorum differentias, phrases, compositionem, & similem effingendæ orationis rationem pueris monstret, operam dabit. Quod quo rectius & commodius fieri possit, ostendat in scriptis Ciceronis, quæ locutiones à materna lingua discedant, quomodo hanc vel illam sententiam Germanicè explicaremus; item in quibus vernaculam linguam imitemur, in quibus verò non: Ut hac ratione latinitatem à germanismis separare, & pure & eleganter Latinè loqui & scribere, ac Ciceronis scripta imprimis amare pueri discant, memores dicti Quintiliani; ille sciat se multum profecisse, cui Cicero valdè placebit.

Ante omnia autem cavendum est, ne sine discrimine scriptores prælegantur, & pueri varia, & multiplici Autorum auditione turbentur; Constat enim plerosque Autores non solum toto orationis genere, sed etiam vocibus & loquendi modis inter se dissimillimos esse. *Non varii autores pueris preponendi.*

Quod multi boni viri hoc nostro tempore, qui magnum laborem & studium in scientia aliqua præclara & utili posuerunt, priventur tamen vera illa gloria, quod non literata oratione ea quæ tenent, proferre, vel literis mandare possint, nulla alia causa est, quàm infelicitas primæ ætatis, quæ aptis lectionibus & necessariis exercitiis ad linguam Latinam informata non est.

Audio doctissimum virum Johannem Capnionem interrogatum, cur hoc tempore homines non *Capnionis dictum.*

tam docti essent, quàm temporibus Ciceronis & Quintiliani, respondisse; Illos tunc habuisse paucos libros, eósque bonos, quos diligenter & assiduè legendo sibi familiarissimè cognitos fecissent; nunc autem se obruere homines varietate & copiâ librorum. Si verè cogitare volumus, non omnino erravit Capnion. Nusquam enim est, qui ubique est. Et qui, quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est, ut verè & sapienter Seneca dixit. Quare explosa è ludis puerorum præcipuè Autorum multitudine, unum genus sermonis, idque optimum proponatur, in quo tantisper detineatur dum omnia purè & Latinè proferre, & autoris vim ac elegantiam loquendo & scribendo utcunque exprimere possint: Et dum ad alios veteres & recentiores Scriptores tutò admittentur, quos non minori cum utilitate quàm judicio pervolutabunt.

Exercitium Latine loquendi in Scholis necessarium.

De exercitio Latinè loquendi hîc non dicam. Sciunt enim viri docti & sapientes, id omnino necessarium esse, & sine magno discentium incommodo negligi aut omitti non posse. Qualia autem exercitia pueris proponenda sunt, paucis indicabo, si priùs quibus virtutibus ludimagistri & pædagogi præditi esse debeant, dixero.

Primum necesse est eos, qui alios utiliter erudire volent, Latine doctos esse; & vias ac rationes docendi expeditissimas tenere; & humanitate ac facultate delectandi & excitandi pueros valere.

Quomodo enim potest alios docere, qui ipse purè &

& emendatè loqui nec potest, nec id ipsum loquendo & pronuntiando præstare, quod à suis discipulis requirit?

Deinde cùm maximam vim habeat ad felicem in studiis progressum via & ratio docentis, prudens Magister omnia dextrè & explicatè proponet, & discipulos in illis quæ proposita sunt utiliter exercebit; id autem, quomodo fieri debet, suo loco clarius ostendemus.

Quantum verò Humanitas præceptoris, & alacritatis & amoris erga bonas literas adfert, tantum sævitia & crudelitas teneros & imbecillos animos frangit, & à studiis deterret. Quare meminerint præceptores, se erga discipulos, ut erga filios, affectos esse oportere, nec vel nimiâ austeritate, vel plagis, vel diris execrationibus, igniculum à Natura datum extinguere, sed potiùs comitate paternâ excitare, & inflammare debere.

Neque vero hæc ita accipienda sunt, quasi pueri ignavi & contumaces debitâ pœna coercendi non sint, aut virgis in Scholis omnino non sit utendum, ut quidem nonnulli existimant. Nam ut pius & φιλόστοργος pater educat liberos suos, non solùm per νουθεσίαν, seu Doctrinam, sed etiam per παιδείαν, hoc est, per assuefactionem, quotidiana exercitia, exempla, & tempestivas castigationes (nam hæc quatuor appellatione disciplinæ continentur) & memor dicti Solomonis: Pater qui parcit virgam odit filium suum: pueros petulantes ferula cædit, eamque in conspectu libero- *Occupatio.*

rum collocat, ut ſemper incurrens in oculos, eos in diſciplina retineat, & laſciviam coerceat ; ita præceptori, qui parentum vicarius eſt, & eorum partes ſuſtinet, in inſtitutione diſcipulorum iiſdem mediis utendum eſt ; quare nec virgæ, nec aliæ opportunæ animadverſiones, ex ſcholis tolli aut debent aut poſſunt. Eſt enim metus pænarum velut ἐργοδιώκτης & cuſtos officii ac diligentiæ diſcipulorum, ſine quo, maximè in hac delira mundi ſenecta, cum mores juventutis ad nimiam ignaviam & contumaciam incubuerunt, florens illa ætas in officio retinere non poteſt. Sed in omnibus modus ſervandus eſt, & ita removenda, cum qua nihil rectè fieri, nihil conſideratè poteſt.

Virgæ opportunæ caſtigationes ex Scholis tolli non poſſunt.

2. *Membrum de exercitiis ſcribendis.*

Sed jam ad id unde digreſſus ſum revertar. Primum ſcribendi exercitationis genus eſt, puero illa quæ in Cicerone obſervanda eſſe audivit, temporibus, perſonis, locis, rebus etiam nonnihil commutatis, Germanicè reddita proponere, quæ ad imitationem Ciceronis in Latinum ſermonem convertant.

Ratio emendandi ſcripta.

Ratio autem emendandi ſcripta omnium optima & ſimpliciſſima eſt, non præceptoris arbitrio, ſed ipſius Ciceronis judicio, pueri compoſitionem emendare, illiuſque epiſtolam, vel locum ex quo ſcribendi Argumentum deſumptum eſt, velut exemplar & ſpeculum, in quo videat quid ſuo labori deſit, ei proponere. Nihil autem pernicioſius ſtudiis Linguæ Latinæ accidere poteſt, quàm quod pueri, neglecta omni imitatione, à ſuis magiſtris magis quam à Cicerone ipſo, & ſimilibus autoribus bonis, Latinitatem diſcere coguntur, Accedit

cedit eo quod illa ſæpè præceptores pueris vertenda præſcribunt, quorum vel appellationes vel loquendi modos, nunquam antea audiverunt; imo quæ ipſi pædagogi, quo modo rectè & propriè reddenda ſint, ignorant. Quare antè omnia cavebit Præceptor, ne puerum vel ſcribere, vel loqui permittat, niſi iſtis modis & rationibus, quas non à ſe, ſed ab optimis Autoribus didicerit. Quod ſi tale Argumentum propoſitum eſt, cujus exemplum integrum in Autore non extat, ut nec ſemper extare poteſt, emendator illud ipſum Argumentum quod diſcipuli tractarunt, propriis verbis & phraſibus præclarè retextum & elaboratum illis proponat, in quo ſicut & in Cicerone cernant, quid ſuo ſcripto deſit, & quantum ab illa forma diſcrepet.

Deinde, ubi aliquandiu in hoc exercitio verſati ſunt, & in eo aliquid profecerunt, ad majora deducendi ſunt, & curandum, ut Ciceronis ſcripta faciliora, & præcipuè Epiſtolas ad verbum à Præceptore Germanico ſermone redditas, non inſpecto exemplari, ſuo Marte Latinè vertant, quæ ad eundem quem dixi modum emendandæ ſunt. Quod ſi aſſiduè ſit, non dubium eſt, quin facilè pueri ad purè & eleganter ſcribendum aſſuefiant. Ut enim, cum in ſole ambulamus, etiamſi ob aliam cauſam ambulemus, tamen coloramur: Sic fieri non poteſt, quin cum hoc modo puer exercetur ejus oratio aſſiduo illo uſu & conſuetudine coloretur, & puritatem ac ſuavitatem quandam Ciceronianam redoleat. *Secundum exercitii genus.*

Tertium exercitii genus eſt, orationem Latinam

nam aliis verbis Latinis, & Ciceroni usitatis, exprimere. Verum id exercitium non ad hos pueros, sed ad perfectiores, & eos magis qui characterem orationis effingere, quam qui Latine tantum loqui & scribere discunt, proprie pertinet.

Exercitium Latine loquendi qua ratione colendum sit.

Ut autem hæc scribenda exercitia diligenter & fideliter colenda sunt: sic & Latine loquendi exercitatio, de qua paulo ante dixi, nequaquam negligi debet. Quod quo rectius fieri possit, custodes seu coricæi constituendi sunt, qui & juniores Teutonice loquentes, & grandiores vel Germanismis vel Solœcismis, vel denique Barbarismis utentes, annotent, & ad magistrum deferant, à quo justa pœna afficiantur. Utrumque enim exercitium Latine scribendi & loquendi, in Latinis scholis vigere debet, nec alterum ab altero separari potest. Nam ut prudentis & industrii informatoris est, illa quæ singulari studio, observanda, exercenda, & imitanda sunt, puero indicare & proponere: Sic is eadem, non solum scriptione, sed etiam locutione, imitabitur.

3. Membrum de studio Græcæ Linguæ.

Dixi de ratione servanda in instituendis pueris in Lingua Latina, usque ad annum ætatis undecimum, aut duodecimum; restat nunc, ut de ratione tradendæ & discendæ Linguæ Græcæ, breviter differam.

Cur pauci mediocrem Græcæ Linguæ notitiam consequantur.

Quod pauci nostrûm mediocrem aliquam Græcæ Linguæ cognitionem consequuntur, vel quod studium ejus nobis perdifficile videtur, nulla alia causa est, quàm quòd aut seriùs hoc studium suscipimus;

mus; aut si suscipimus, frigide in eo versâmur, nec eo ordine & modo, quo decet, in eo progredimur. Ut autem in omnibus aliis rebus rectè, tempestivè & feliciter perficiendis; sic & in discendis literis Græcis, ordo conveniens omnino necessarius est.

Quare ubi ab anno ætatis sexto vel septimo, usque ad annum undecimum in Latina lingua, ea qua dixi, ratione pueri exercitati sunt (his enim sex annis, nisi planè tardi & indociles sunt, linguam Romanam utcunque discere possunt) Græca vocabula ex Evangeliis, ut vocant, Dominicalibus, ipsis proponantur, quorum quotidiè aliquot ediscant, recitent, & octavo quoque die illa quæ præterita hebdomade didicerunt, ab initio repetant. Ut enim liberalia ingenia facillimè res bonas arripiunt & addiscunt; sic eadem ipsis facile excidunt, si non diligenti & assidua repetitione inculcentur. His paradigmata Declinationum & Conjugationum Græcarum addantur, in quibus certis diebus exercendi sunt. *Vocabula Græca.*

In hoc studio cum annum consumpserunt, Evangelia Græca, non inspecta versione Latina, interpretari jubebuntur. Et quia hujus classis auditoribus nunc Grammatica Græca integrè proponitur, non solum in nominum ac verborum inflectionibus, sed etiam in temporis verborum Activæ, Passivæ & Mediæ vocis formandis, ac regulis Græca Syntaxeωs præcipuis & maximè necessariis cum uno & altero exemplo ediscendis, operam ponent. *Evangelia Græca.* *Formanda tempora verborum Græca Syntaxis.*

Diligenter autem & accuratè, ut dixi, hisce pueris Grammatica Græca ediscenda est; quam qui tenet, sciat *Grammatica Græca diligenter discenda.*

ſciat ſe maximam partem moleſtiæ, quæ in diſcenda hac lingua ſuſcipienda & perferenda eſt devoraſſe.

Qui autores his diſcipulis proponendi ſunt.

Proponi autem quatuordecim, quindecim, vel ſexdecim annorum adoleſcentulis debent Iſocratis oratio ad Demonicum, & Nicoclem, & illa, quæ Nicoclis inſcribitur; Plutarchi Pædagogia, faciliores & lepidiores Dialogi Luciani, & Fabulæ Æſopi: Ex quibus præter verborum copiam, Phraſes & variarum rerum appellationes, magnam ſapientiæ partem de gubernandis conſiliis, actionibus & moribus, ſine ullo tædio tenera ætas diſcere poteſt. Et quia varietas delectat, ac voluptatem parit, Græca Pœmata, cujuſmodi ſunt Aurea Carmina Pythagoræ, Phocyllides, & poſtea Heſiodus, ac quidam libri Homeri, lectioni oratorum admiſcendi erunt.

3\. *Membrum de exercitiis Græcis.*

His auditoribus, ſingulis ſeptimanis breve argumentum Latinum proponendum eſt, quod ad imitationem Iſocratis, Demoſthenis, & ſimilium Autorum, in Græcum ſermonem convertant. Nam ut in Latina lingua optimos quoſque Autores & legimus & imitamur; Sic & in Græca idem facere, & noſtram orationem ad Græcorum Autorum ſermonem effingere debemus. Nec imitandi ſunt qui ex Dictionario, vel Synonymis Græcis, Epiſtolas Græcas, aut verſus conſarcinare ſolent.

Debet etiam hiſce, de quibus dixi, diſcipulis liber aliquis Epiſtolarum Ciceronis, qui facilior & elegantior videbitur, proponi, quem ordine Græcè vertant, & Præceptori certis horis exhibeant. Hoc enim ſi fecerint, eadem opera puritatem Latini ſermonis & Græcam linguam addiſcent. Emen-

Emendandi autem hæc scripta via expeditissima est; primum vitia, si quæ sunt, comiter indicare, & vel ipsum Autorem, ex quo argumentum scribendi depromptum est, vel quo præceptoris elaboratam versionem, quam cum sua conferant, ipsis ob oculos ponere. Ad hoc utile exercitium, & illud accedere debet, ut certis quibusdam horis nihil aliud ipsis loqui liceat, nisi Græce. Ut enim in lingua Latina, sic & in Græca illa, quæ puer audivit, non solùm scribendo, sed etiam loquendo ad usum transferre docet.

Ratio emendandi Græca scripta.

Loquantur Græce.

Neque est quod quisquam vereatur, ne pueri difficultate quadam aut obscuritate, à studio hujus linguæ deterreantur. Nam ut ipsi natura peregrinarum linguarum amantes sunt, easque facilè addiscunt: Sic nulla alia lingua jucundior est, nec suaviore sono auribus illabitur, quàm Græca. Quare ut requies suave condimentum laboris est, ut Græcum dictum, ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἄρτυμά ἐστιν, monet: Ita Græcarum literarum studium reliquis discendi laboribus non modo tædium nullum adfert, sed eos etiam jucundiores reddit, & quadam oblectatione ac voluptate tanquam sale perspergit.

Occupatio.

Græcæ linguæ suavitas.

Quod autem de Græcæ Linguæ studio ejusque exercitiis, hactenus dixi, non ita intelligendum est, quasi interea Latinæ lectiones prorsus omittendæ aut deponendæ, vel etiam Musica, Arithmetica, & initia Dialectices & Rhetorices, his grandioribus non unà tradendæ sint. Debet enim simul ac Latinæ linguæ fundamentum jactum est, utriusque lingua

Alia occupatio. of prevention of an objection, laying of a thing before

guæ Latinæ & Græcæ, ſtudium ſimul in ſcholis florere & dominari. Maxime cum hæc linguarum inter ſe collatio tantas habeat opportunitates, ut utramque hoc modo & citius & facilius ſimul, quàm alteram ſeparatim pueri diſcere poſſint. Ut enim Latina Lingua ſine Græca non intelligitur, ſic ne Græca ſine Latina explicari & tradi poteſt. Cæteræ etiam artes quarum modo mentio facta eſt, cum recreationis, tum utilitatis & neceſſitatis cauſa, ſimul cæteris Latine & Græce diſcendi laboribus ådmiſcendæ ſunt.

Lingua Latina & Græca ſtudium debet in ſcholis florere.

Debent autem illi, qui ætate & eruditione provectiores ſunt, illuſtres autorum locos, inſignes narrationes & hiſtorias, ex Græca lingua in Latinam, & ex Latina in Græcam vertere.

De exercitiis illorum, qui ætate & doctrina provectiores ſunt.

Sed meminerint ſtudioſi, in convertendis è Græca lingua in Latinam, & contra, ſcriptis, non ſemper verbum ex verbo exprimendum eſſe, ſed dandam eſſe operam, ut ſi quid abhorreat à conſuetudine & more ejus ſermonis, in quem aliquid convertetur, id omittatur omnino. Quod à ſe obſervatum in convertendis orationibus adverſariis Æſchinis & Demoſthenis Cicero affirmat. Sic enim in libro de optimo genere oratorum ſcribit: Quorum ego orationes, ut ſpero, ita expreſſero, virtutibus utens illorum omnibus, id eſt, ſententiis, & earum figuris, & rerum ordine verba perſequens eatenus, ut ea non abhorreant à more noſtro. Eſt igitur Ciceronis de verbis convertendis ſententia, ea perſequenda eſſe duntaxat, quæ à more illorum, in quorum linguam uſumque convertentur, non abhorrebunt.

Regula in verſione obſervanda.

Repetit in regula.

Ut

Quod exemplum in conspectu habendum & imitandum sit.

Ut autem studiosi Græcarum literarum optimúm exemplar habeant, quod in convertendis conjungendisque Græcis cùm Latinis imitentur, cum alios ex Apologio, Phædone, Phædro, Libris de legibus & de Repub. Platonis locos à Cicerone Latine redditos, tum librum Ciceronis de Universitate, cum ea parte Timæi Platonis, cui respondet, diligenter, & attente inter se conjungent, conferent; & cum primum aliquid scire Græcæ cœperint, ad imitandum sedulo sibi proponent; quod si fecerint, non modo elegans dicendi genus, quod apud Ciceronem perpetuum est, discent, sibique comparabunt: sed etiam Græca facilius intelligent, & disertius explicabunt.

Objectio, & ejus refutatio.

Sed forte objiciet aliquis, & esse & fuisse nonnullos, qui sero admodum, cum quidem ætate provecti essent primum literas discere cœperint, & tamen illos in utraque lingua præclaros progressus fecisse. Fateor esse ingenia quædam eximia atque illustria, quæ celeriter, quod docetur, arripiant, & brevi tempore multum proficiant. Sed hoc adjungo, ut horum exempla confirmant dicta, τῷ ἔρωτι πάντα βάσιμα. Amori omnia pervia sunt: item, διὰ καρτερίας καὶ φιλοπονίας οὐδὲν τῶν ὄντων ἀγαθῶν ἀνάλωτον πέφυκε. Tolerantia & industria nihil in rerum natura bonorum est, quin acquiratur: item, Labor omnia vincit improbus. Sic nemo illis exemplis ad excusandam ignaviam suam, & negligendam discendi occasionem, abuti debet. Non enim cuivis contingit adire Corinthum. Ac quemadmodum Heroica facta sunt supra regulam, &

& mediocres homines intra metas regulæ manere debent, ita nemo debet temerè talia præstantium hominum, quibus per fortunam alias causas, citius literas attingere non licuit, exempla imitari, & occasionem, si quæ datur in pueritia discendi literas & linguas, negligere; maximè cum ars sit longa, vita autem brevis, ut verissimè Hippocrates initio suorum Aphorismorum inquit.

Argumentum à natura sumptum.

Quid? quod natura ipsa sic hominis vitam dispertivit, ut prima ætas linguæ, media eloquentiæ, postrema usui & communi utilitati tribueretur; quam si tanquam ducem sapientissimum sequemur, puer ab incunabulis, usque ad annum decimum quartum aut decimum sextum, linguis & politioribus literis informandus erit. Ita poterit postea ea studia suscipere & tractare, quæ ipsi emolumentum & honorem, Ecclesiæ vero & Republicæ utilitatem immensam pariant. Sed dolendum est, hunc ordinem à natura præscriptum, & omnium sanorum hominum judicio approbatum, multis modis turbari. Nam vel præceptores, sive ignorantia, sive ignavia, sæpe justum instituendi ordinem non servant, vel adolescentes sine pennis, ut in proverbio est, volare volunt, & neglectis linguis ac humanioribus disciplinis, ad superiores artes, Theolog. Jurisprudentiam, vel artem Medicam se conferant: vel præpostero ordine incedentes, in Linguarum studiis, sine suo & aliorum hominum fructu consenescunt.

Incommoda ex mala institutione provenientia qua ratione vitari possint.

Quod ne fiat, magistri periti & ad docendum idonei, liberalibus stipendiis conducendi, & Scholis præficiendi sunt; ex quibus, qui puro ornatoque sermone, superiora studia illustrare, exornare & propagare possint

ſint, emittantur; quod, ut ego quidem arbitror, rectè & commodè fieri poterit, ſi implorato Dei auxilio, ſine quo irrita eſt omnis humana induſtria, ordo, qui utcunque à me hac brevi oratione delineatus eſt, in docendo & diſcendo ſervabitur. Hæc habui, quæ de lingua Latina & Græca diſcenda & docenda, hoc tempore dicerem, quæ etſi non omnibus placebunt, ut nec placere debent, vel poſſunt, (quis enim omnibus ſatisfacere poteſt?) tamen viris doctis, & uſu peritis, ac judicio certo rem ponderantibus, omnino probatum iri confido.

DIXI.
